CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ | INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE | НАУЧНАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

Arheologie INTERDISCIPLINARĂ

METODE, STUDII, REZULTATE

INTERDISCIPLINARY ARCHAEOLOGY
METHODS, STUDIES, RESULTS

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ АРХЕОЛОГИЯ
МЕТОДЫ, ИССЛЕДОВАНИЯ, РЕЗУЛЬТАТЫ

14-17 AUGUST 2021 | **ORHEIUL VECHI** | **CLIMĂUȚII DE JOS**

FINANŢATORI ȘI SPONSORI:

Eco-Resort Butuceni (Tehno AB S.R.L.)
Î.M. „Vinia Traian” S.A.

CONFERINŢA ŞTIINŢIFICĂ INTERNAŢIONALĂ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE
НАУЧНАЯ МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

Arheologie INTERDISCIPLINARĂ

METODE,
STUDII,
REZULTATE

INTERDISCIPLINARY ARCHAEOLOGY
METHODS, STUDIES, RESULTS

МЕЖДИСЦИПЛИНАРНАЯ АРХЕОЛОГИЯ
МЕТОДЫ, ИССЛЕДОВАНИЯ, РЕЗУЛЬТАТЫ

14-17 AUGUST 2021
ORHEIUL VECHI - CLIMĂUȚII DE JOS

CHIȘINĂU 2021

INSTITUŢII ORGANIZATOARE:

Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale (ICBE)

INSTITUŢII PARTENERE:

Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova, Moldova
Centrul de Cercetări Arheologice, Butuceni, Moldova
Agenția Națională Arheologică, Chișinău, Moldova
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov” al Academiei Române Filiala Iaşi, România

COORDONATORI:

Ion CIOBANU
(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Moldova;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova)

Angela SIMALCSIK
(Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Butuceni, Moldova;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova;
Centrul de Cercetări Antropologice ”Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iaşi, România)

Andrei COROBCEAN
(Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova)

Robert Daniel SIMALCSIK
(Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova;
Centrul de Cercetări Antropologice ”Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iaşi, România)

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

„Arheologie interdisciplinară: Metode, studii, rezultate”, conferinţă ştiinţifică internaţională (2021; Chişinău). Arheologie interdisciplinară = Interdisciplinary archaeology = Междисциплинарная археология: Metode, studii, rezultate: Conferinţa ştiinţifică internaţională, 14-17 august 2021, Orheiul Vechi - Climăuții de Jos / coordonatori: Ion Ciobanu [et al.]. – Chişinău: S. n., 2021 (Tipogr. „Bons Offices”). – 92 p.: fig.

Antetit.: Rezervația Cultural-Naturală "Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale (ICBE), Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova [et al.]. – Tit. paral.: lb. rom., engl., rusă. – Texte: lb. rom., engl., rusă. – Apare cu suportul financiar al Eco-Resort Butuceni (Tehno AB S.R.L.), Î.M. „Vinia Traian” S.A. – 65 ex.

ISBN 978-9975-87-838-8.
902/904(082)=135.1=111=161.1
A 77

Această publicaţie a fost tipărită cu sprijinul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.
Conţinutul acestei publicaţii nu reprezintă poziţia oficială a Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”.

PROGRAM

SÂMBĂTĂ, 14 AUGUST 2021

Până la 14:00	Sosirea participanţilor
14:00-20:00	Excursie cu ghidaj pe teritoriul Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”
20:00	Cina în aer liber

DUMINICĂ, 15 AUGUST 2021

8:00-9:00	Micul dejun
9:00-10:00	Deschiderea conferinţei ştiinţifice internaţionale „Arheologie interdisciplinară: metode, studii, rezultate”
	Mesaje de bun venit: **Reprezentantul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării** **Dr. hab. Prof. univ. Ion NICULIȚĂ** **Dr. hab. Valentin DERGACIOV m.c.** **Dr. hab. Prof. univ. Gheorghe POSTICĂ**

PREISTORIE

10.00-13.30: Susţinerea comunicărilor
[Eco-Resort Butuceni, Sala de conferințe nr. 1]

Moderatori: **Dr. hab. Valentin DERGACIOV**
Dr. Constantin PREOTEASA

▷ **ПИСТРУИЛ Игорь Владимирович** // *PISTRUIL Ihor V.* (Одесский археологический музей Национальной Академии Наук Украины, Одесса, Украина). *Классификация скребков верхнепалеолитической стоянки Анетовка II // Classification of scrapers from the Upper Palaeolithic site Anetovka II.*

▷ **ГРИЦЮТА Оксана** // *HRYTSYUTA Oksana* (Одесский археологический музей Национальной Академии Наук Украины, Одесса, Украина; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Трасологическое исследование скребков верхнепалеолитической стоянки Анетовка II // Traseological study of scrapers from the Upper Palaeolithic settlement of Anetovka II.*

▷ **ГЛАВЕНЧУК Алла Васильевна** // *GLAVENCIUK Alla V.* (Одесский археологический музей Национальной Академии наук Украины, Одесса, Украина). *«Палеолитическая Венера» из поселения Анетовка II (степное Побужье) // "Palaeolithic Venus" from the settlement of Anetovka II (steppe Bug region).*

▷ **Vasile DIACONU** (Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Observații privind plastica antropomorfă și zoomorfă din așezarea precucuteniană de la Topolița (jud. Neamț).*

▷ **Andrei ASĂNDULESEI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de

Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **George BODI** ((Institutul de Arheologie al Academiei Române Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova), **Casandra BRAȘOVEANU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Radu-Alexandru BRUNCHI** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Radu Ștefan BALAUR** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Ana DROB** (Centrul Arheoinvest, Departamentul de Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Daniel CUCULESCU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). *Particularități planimetrice ale așezărilor cucuteniene din nord-estul României. Studiu de caz – stațiunea Pietrărie din cuprinsul bazinului hidrografic Bahluieț, comuna Todirești, județul Iași, România.*

▷ **Vlad VORNIC** (Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Sergiu POPOVICI** (Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Adela KOVÁCS** (Muzeul Județean Botoșani, Botoșani, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Un vas zoomorf cu decor adâncit descoperit în așezarea Cucuteni A de la Cobani-Pe Stâncuță.*

▷ **Adela KOVÁCS** (Botoșani County Museum, Botoșani, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Constantin APARASCHIVEI** (Bucovina Museum, Suceava, Romania), **Ionela-Luiza MELINTE** (Bucovina Museum, Suceava, Romania). *About the possible use of some figurines as pendants.*

▷ **Adela KOVÁCS** (Botoșani County Museum, Botoșani, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Alexandru NECHIFOR** (Botoșani County Museum, Botoșani, Romania). *Recovering the past: inventory, features and prestige goods from Dwelling 3 from Ștefănești-Stânca Doamnei, Botoșani County.*

▷ **Ana DROB, Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul de Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). *Analiza interdisciplinară în arheologia experimentală.*

▷ **Daniel GARVĂN** (Muzeul Județean Buzău, Buzău, România). *Locuirea Gumelnița de pe versantul sudic al Masivului Istrița.*

13:30-15:00 Pauză de masă
[Restaurant Eco-Resort Butuceni]

15:00-19:00 Susţinerea comunicărilor
[Eco-Resort Butuceni, Sala de conferințe nr. 1]

▷ **Mihaela CULEA** (Institutul de Antropologie „Fr. I. Rainer", Academia Română, București, România). *Două cazuri de Sindrom Klippel-Feil identificate în necropola de la Vărăşti (jud. Călăraşi, România).*

▷ **Adrian BĂLĂȘESCU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România)**, Valentin RADU** (Muzeul Național de Istorie a României, București, România). *Arheozoologia comunităților Cernavodă I. Studiu de caz - situl de la Săveni (punctul La Movile, județul Ialomița).*

▷ **Denis TOPAL** (National Museum of History of Moldova, Chișinău, Moldova). *The rhythms of barrow construction between the Dniester and the Prut.*

▷ **Valentin DERGACIOV** (Academy of Sciences of Moldova, Chișinău, Moldova). *Budzhak "culture" through the prism of the mapping.*

▷ **Dumitru BOGHIAN** (Universitatea „Ştefan cel Mare", Suceava, România), **Sergiu-Constantin ENEA** (Liceul Teoretic „Ion Neculce", Târgu Frumos, România), **Ion CIOBANU** (Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Sergiu POPOVICI** (Agenția

Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Angela SIMALCSIK** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iaşi, România, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Radu-Gabriel PÎRNĂU** (Secția de Geografie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România), **Andrei ASĂNDULESEI** (Centrul Arheoinvest, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, România), **Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, România), **Sergiu-Marian ŢIFUI** (Archäologiebüro Dr. Woidich GmbH, Nördlingen, Germania). *Rezultatele cercetării tumulului T1 de la Târgu Frumos-Vest de oraș (2019-2020).*

▷ **Cristian Eduard ȘTEFAN** ("Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Gabriel VASILE** ("Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Rescue excavations of some Yamnaya burials from Dobroudja, Romania. Last decade.*

▷ **Roxana MUNTEANU** (Muzeul Județean Buzău, Buzău, România). *Something old and something new: documentarea prezenţelor umane din perioada mijlocie a epocii bronzului de-a lungul văii Slănicului (Buzău).*

▷ **Felix-Adrian TENCARIU, Andrei ASĂNDULESEI** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Angela SIMALCSIK** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română - Filiala Iași, România; Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Moldova), **Casandra BRAȘOVEANU, Ana DROB** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Luminița BEJENARU** (Facultatea de Biologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română - Filiala Iași, România), **Radu BRUNCHI** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **George BODI** (Institutul de Arheologie al Academiei Române Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova), **Radu**

BALAUR (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România), **Cristina Maria CIOBANU** (Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România). *Abordări interdisciplinare în cercetarea spațiului domestic și funerar din așezarea de la Ruginoasa – Dealul Ruginii.*

▷ **Casandra BRAȘOVEANU, Andrei ASĂNDULESEI, Felix-Adrian TENCARIU** (Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași), **Radu-Alexandru BRUNCHI** (Școala Doctorală, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași). *Integrarea investigațiilor non-invazive în cercetarea așezărilor preistorice din bazinul hidrografic al Jijiei.*

▷ **Dmitriy KIRICHENKO** (Institute of Archaeology and Ethnography, Azerbaijan National Academy of Sciences, Baku, Azerbaijan; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Shamil NAJAFOV** (Institute of Archaeology and Ethnography, Azerbaijan National Academy of Sciences, Baku, Azerbaijan). *Excavations at Aziztepe (Azerbaijan). Archaeological and anthropological essay.*

20:00 Cina în aer liber (discuţii pe marginea comunicărilor)
[Baza arheologică a Centrului de Cercetări Arheologice, Butuceni]

PROTOISTORIE, ISTORIE ANTICĂ ȘI MEDIEVALĂ

10:00-13:30 Susţinerea comunicărilor
[Centrul de informare turistică Butuceni, sala de conferințe nr. 2]

Moderatori: **Dr. Victor COJOCARU**
Dr. Sergiu MUSTEAȚĂ

▷ **Ion NICULIȚĂ** (Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova), **Andrei COROBCEAN** (Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova). *Arheologie, etnoarheologie și arheologie experimentală: practici și perspective interdisciplinare.*

▷ **Victor COJOCARU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România). *Semnele pre-monetare din zona de nord-vest a Mării Negre: între cultul lui Apollo și descoperirea numismatică a „bunului sălbatic”.*

▷ **Sofia RZHEWUSKA** (National University “Kyiv Mohyla Academy”, Kyiv, Ukraine). *Influence of the climate changes on the development of the settlement structure of the Middle Dnipro region (Pidhirtsi group of sites) of the Scythian time.*

▷ **Serghei AGULNICOV** (Agenția Națională Arheologică, Ministerul Culturii, Educației și Cercetării din Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Necropola scitică de la Cazaclia.*

▷ **Aurel ZANOCI** (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova), **Veaceslav SPRINCEAN** (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova). *Prospecțiuni aeriene la siturile arheologice din regiunea Nistrului Mijlociu.*

▷ **Mihail BĂȚ** (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova), **Aurel ZANOCI** (Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova). *Date radiocarbon și cronologia importurilor: noi precizări referitoare la locuirea din a doua epocă a fierului de la Saharna Mare.*

▷ **Octavian MUNTEANU** (Universiatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Moldova), **Vasile IARMULSCHI** (Institut of Prehistoric Arheology, Freie Universität Berlin, Germany; Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Moldova). *Repere cronologice preliminare din fortificația getică Horodca Mică (datele C14 în raport cu importurile grecești).*

▷ **George-Dan HÂNCEANU** (Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Național Neamț, România). *Preocupările dacilor din așezările secolelor III-I a. Chr. de la Roșiori-Neamț (punctul Țarina Veche).*

▷ **Ștefan HONCU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România), **Dan APARASCHIVEI** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România), **Lucian MUNTEANU (**Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România). *Cercetări arheologice în situl de la Schineni-punctul „La Islaz" (jud. Bacău). Descoperiri arheologice aprținând epocii „dacilor liberi".*

▷ **Lucian MUNTEANU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România)**, Ștefan HONCU** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România)**, Dan APARASCHIVEI** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România). *Cercetări arheologice preventive în situl de la Schinei - punctul „La Islaz" (jud. Bacău). Descoperirile monetare din așezarea antică.*

13:30-15:00 Pauză de masă
[Restaurant Eco-Resort Butuceni]

15:00-19:00 Susţinerea comunicărilor
[Centrul de informare turistică Butuceni, sala de conferințe nr. 2]

▷ **Lavinia GRUMEZA** (Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România), **Tamara PAVLOVIĆ** (Laboratory for Anthropology, Institute of Anatomy, School of Medicine, University of Belgrade, Belgrade, Serbia). *Fenomenul profanării mormintelor sarmatice din regiunea Banatului din perspectiva analizelor arheo-antropologice.*

▷ **Robert Daniel SIMALCSIK** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov" Academia Română Filiala Iași, România, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Analiza sintetică a trei necropole birituale de secol IV din podisului central moldovenesc: Polocin, Pogonești și Săbăoani.*

▷ **Sergiu MUSTEAȚĂ** (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Moldova). *Cornul de cerb - materie primă pentru fabricarea obiectelor de uz personal în perioada antică târzie.*

▷ **Ana HONCU** (Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iași, România). *Despre morile de mână descoperite în provincia Scythia Minor. Studiu de caz - Argamum. sector Poarta Mică.*

▷ **Gabriel VASILE** ("Vasile Pârvan" Institute of Archeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova). *Medieval necropolis from Dridu La Metereze (Ialomița County, Romania). Bioarchaeological approach.*

▷ **Gheorghe POSTICĂ** (Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Moldova). *Stratigrafia porții citadelei Orheiului Vechi.*

▷ **Serghei AGULNICOV** (Agenția Națională Arheologică, Ministerul Culturii, Educației și Cercetării din Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova), **Vitalii JELEZNII** (Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe din Republica Moldova, Chișinău, Moldova). *Necropola nogaică de lângă satul Cazaclia.*

▷ **Constantin PREOTEASA** (Complexul Muzeal Național Neamț, Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni Piatra-Neamț, România), **Adrian GLIGOR** (S.C. Total Business Land S.R.L. Alba Iulia, România), **Cristina TRIF** (University of Bradford, Marea Britanie). *Descoperiri isolate de vestigii arheologice în Culoarul Siretului (județul Neamț, România).*

▷ **Silviu-Constantin CEAUȘU** (Complexul Muzeal Național Neamț, Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, România), **Alexandru GAFINCU** (Complexul Muzeal Național Neamț, Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, România),

Constantin PREOTEASA (Complexul Muzeal Național Neamț, Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni Piatra-Neamț, România). *Rezultatele cercetărilor arheologice de la biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Turturești (comuna Girov, județul Neamț, România).*

▷ **Andreea TOMA** (Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania), **Gabriel VASILE** ("Vasile Pârvan" Institute of Archeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova). *Anthropological analysis of a skeletal sample discovered in the Muslim cemetery in Constanța Boreal (Romania).*

▷ **Irina BRICEAG** (Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Arheologia publică în Republica Moldova: între domeniu teoretic și activități practice.*

▷ **Cătălin-George FEDOR** (Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iaşi; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova). *Despre comunitățile de ieri și de azi - o abordare interdisciplinară.*

20:00 Cina în aer liber (discuţii pe marginea comunicărilor)
[Baza arheologică a Centrului de Cercetări Arheologice, Butuceni]

LUNI, 16 AUGUST 2021

9:00-10:00	Micul dejun
10:00	Vizită la Muzeul de Arheologie și Antropologie al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”
	Vizită la Muzeul de Etnografie „Gospodăria tradițională țărănească” al Rezervației Cultural-Naturale „Orheiul Vechi”
	Vizită la siturile arheologice din microzona Saharna
	Vizită la Vadul Rașcov, Casa Muzeu „Dumitru Matcovschi”
	Vizită la siturile arheologice din cadrul Rezervației Peisagistice „Climăuții de Jos”
	Cină în aer liber [Baza științifică regională a Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale. Climăuții de Jos, raionul Șoldănești]

MARȚI, 17 AUGUST 2021

8:00-9:00	Micul dejun
9:00	Închiderea conferinţei, mesaje de bun rămas…

КЛАССИФИКАЦИЯ СКРЕБКОВ ВЕРХНЕПАЛЕОЛИТИЧЕСКОЙ СТОЯНКИ АНЕТОВКА II

ПИСТРУИЛ Игорь Владимирович
Одесский археологический музей Национальной Академии Наук Украины, Одесса, Украина;
pistruiligor@ukr.net

Верхнепалеолитическое поселение Анетовка II открыто и систематически исследуется с 1978 года. За это время раскопано более 1500 м^2 площади поселения, собрана значительная археологическая коллекция, которая состоит из кремневых и костяных изделий. Среди орудийного набора существенно преобладает разнообразный микроинвентарь (микропластины и микроострия с притупленным краем). Скребки, по численности, занимают только третье место, после микроинвентаря и резцов. При монографической публикации материалов поселения был обработан 621 скребок (исследования 1978-1984 гг.). Скребки были разделены на ряд разновидностей: на пластинах, на отщепах, на краевых сколах, на сколках, двойные, округлые и т.д. Дополнительно, при этом, выделялись и описывались некоторые морфологические особенности внутри выделенных разновидностей: наличие дополнительной ретуши, высота лезвия (высокие формы), форма лезвия и т.д. (**Рис. 1**). Данная классификация дает общее представление о коллекции скребков поселения. Однако, как для классификации, в ней нарушен общий принцип построения, когда для каждого уровня должен применяться только один критерий. На основании изучения скребков и других категорий изделий, поселение Анетовка II включено авторами в круг памятников анетовской археологической культуры. Кроме эпиграветского поселения Анетовка II, к анетовской археологической культуре отнесены материалы эпиориньякской стоянки Анетовка I, а также ряд других памятников верхнего палеолита Степного Побужья.

Проведенный автором анализ выделенных ранее скребков высокой формы (скребков-нуклеусов) поселения Анетовка II показал, что к данной группе

скребков отнесены морфологически разные изделия (начиная от продуктов первичного расщепления и заканчивая собственно скребками-нуклеусами). В связи с этим, для группы скребков поселения Анетовка II (по материалам исследований 1978-1991 гг.) разработана многоступенчатая иерархическая типологическая классификация. Предварительно, сравнение категории скребков поселения Анетовка II и стоянки Анетовка I на разных таксонометрических уровнях показало существенные отличия между скребками данных памятников. Таким образом, материалы данных памятников нельзя объединять в рамках одной археологической культуры. А присутствие скребков высокой формы, которые характерны для эпиориньякских комплексов, на эпиграветском поселении Анетовка II требует дополнительного изучения.

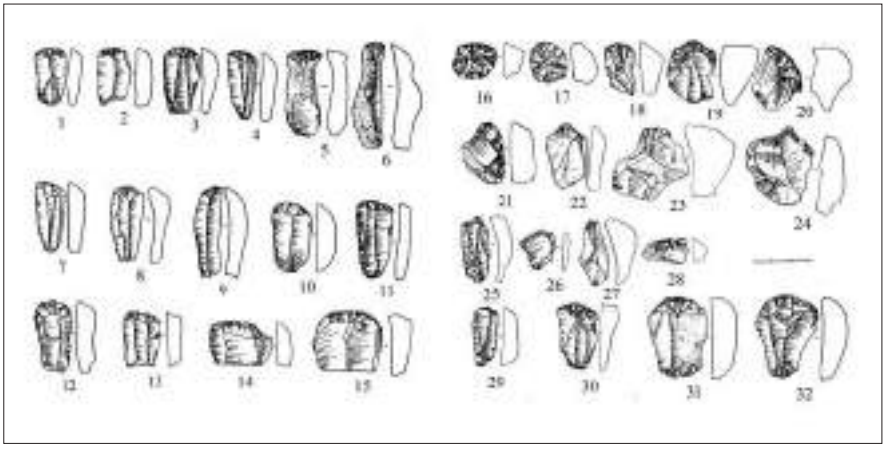

Рис. 1. Скребки верхнепалеолитического поселения Анетовка II (по: Станко, Григорьевка, Швайко 1989, рис. 15, 16)

ТРАСОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ СКРЕБКОВ ВЕРХНЕПАЛЕОЛИТИЧЕСКОЙ СТОЯНКИ АНЕТОВКА II

ГРИЦЮТА Оксана
Одесский археологический музей Национальной Академии Наук Украины, Одесса, Украина; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
grytsyuta2@gmail.com

В данной работе представлены промежуточные результаты функционально-трасологического исследования орудий верхнепалеолитической стоянки Анетовка II (эпиграветт). Для трасологического изучения была взята одна категория кремневых орудий – скребки концевые (на пластинах) и концевого типа (на отщепах). Нами была взята небольшая выборка из 167 орудий. Все скребки были исследованы под микроскопом MICROmed ZOOM SM-6630 с увеличением в 7-45 раз.

По итогам трасологического анализа скребков из коллекции стоянки Анетовка II под микроскопом были обнаружены следы использования на 51 орудии. Сравнив обнаруженные следы со следами эталонной коллекции, полученной в результате проведённых ранее экспериментов, нам удалось идентифицировать следы работы данными скребками по нескольким видам обрабатываемых материалов. Было установлено, что наибольшее количество орудий составляют скребки для обработки шкуры – 41 экземпляр. Для подобного вида следов характерна сплошная не яркая заполировка, которая покрывает всю кромку и заходит на спинку, внутрь фасеток и на межфасеточные ребра. Рабочая кромка (лезвие скребка) скруглена. Судя по характеру следов, можно предположить, что орудия держали к обрабатываемой поверхности под прямым углом или близкому к прямому.

Девять орудий использовались для обработки твердых органических материалов. Среди них пять орудий определены как скобели. В качестве рабочей кромки выступает боковой край (правый или левый). Лезвие орудия вогнуто, кромка с многоярусными заломами со стороны спинки, немного сглажена. На нескольких экземплярах были обнаружены линейные следы, которые расположены на брюшке под углом 45^0 или перпендикулярно кромке и заходят на брюшко. Судя по характеру следов, можно предполо-

жить, что данные орудия использовались для строгания твёрдых органических материалов. Исследования в данном направлении продолжаются.

Рис. 1. Следы от обработки шкуры

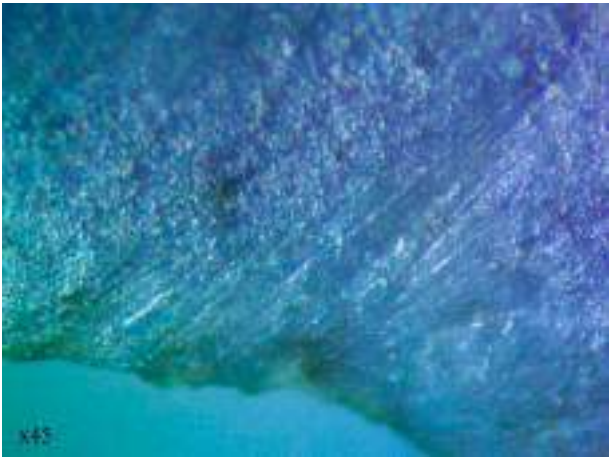

Рис. 2. Следы строгания

«ПАЛЕОЛИТИЧЕСКАЯ ВЕНЕРА» ИЗ ПОСЕЛЕНИЯ АНЕТОВКА II (СТЕПНОЕ ПОБУЖЬЕ)

ГЛАВЕНЧУК Алла Васильевна
Одесский археологический музей Национальной Академии наук Украины, Одесса, Украина;
glavenchuk@gmail.com

Анетовка II верхнепалеолитический памятник охотников на бизонов, который функционировал в Северном Причерноморье, в степном Побужье, на берегу реки Бакшалы (притока Южного Буга) в период максимума последнего оледенения (1819 тыс. лет назад). Здесь, как и на многих степных памятниках, находки залегают в т.н. «взвешенном» культурном слое. Благодаря методике исследования, включающей «сплошную» промывку культурного слоя, появились находки, отсутствующие раньше.

На поселении Анетовка II, отличающегося особенной массовостью находок, помимо огромной коллекции кремневых и костяных изделий и отходов производства, обнаружено несколько сотен предметов неутилитарного назначения: украшения, скульптура малых форм, предметы с гравировкой, нанесёнными узорами, выемками, прорезями, знаками, рисунками.

Скульптура малых форм представлена геометрическими формами (диски, треугольники и т.п.), антропоморфными и зооморфными изображениями.

К антропоморфным изображениям отнесено не менее 10 предметов мобильного искусства: скульптуры из разных пород камня и кости. Найдены такие предметы в целом или фрагментированном виде. Они представляют собой изображения фигуры, бюста, или головы антропоморфа. Исполнены скульптуры с помощью разных приёмов: гравировка, резьба, пришлифовка, сверление, вырезание, выемка зерён кварца для изображения глаз и рта. Для их изготовления использовались камни мягких и твёрдых пород (каолин, песчаник, глинистые стяжения, жильный кварц) и кость.

Одна из очень интересных и редких находок это женская костяная фигурка довольно крупного размера (до 14 см длиной и до 4,5 см в самом широком месте, толщина до 1 см), изображающая женщину в профиль (**Рис. 1**). Она изготовлена из лопатки бизона (определение Е. П. Секерской). В древности скульптура была частично обломана (со спины изображения), но в целом

изделие хорошо сохранилось. Женщина изображена полусидящей. Полностью переданы общие профильные очертания фигуры (голова, туловище, ноги). Черты лица отсутствуют. На изделии наблюдаются залощенность сохранившихся краёв. На поверхности скульптуры присутствует сильный блеск, видимый даже невооружённым глазом. Скульптура найдена в скоплении «рабочем месте» на северо-восточном производственном участке.

Рис. 1. поселение Анетовка II, женская костяная фигурка

OBSERVAȚII PRIVIND PLASTICA ANTROPOMORFĂ ȘI ZOOMORFĂ DIN AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ DE LA TOPOLIȚA (JUD. NEAMȚ)

Vasile DIACONU
Muzeul de Istorie și Etnografie Târgu Neamț, Complexul Muzeal Național Neamț, Târgu Neamț, România;
diavas_n82@yahoo.com

Situl eneolitic de la Topolița (jud. Neamț) a fost cercetat sistematic în perioada 2019-2020, fiind deschise mai multe suprafețe, cu scopul verificării unor anomalii geomagnetice, care au fost interpretate drept urme al unor locuințe. Cu prilejul săpăturilor au fost descoperite mai multe complexe (trei construcții și câteva gropi) din care provin o serie de reprezentări antropomorfe și zoomorfe, cele din urmă fiind întâlnite într-o proporție extrem de scăzută.

Statuetele antropomorfe se încadrează în repertoriul tipologic al culturii Precucuteni, fiind modelate într-o manieră simplistă, dar cu evidențierea principalelor trăsături anatomice. O bună parte dintre piese au fost descoperite în stare fragmentară, dar există și câteva exemplare întregi, foarte îngrijit lucrate. În majoritatea cazurilor, reprezentările antropomorfe au fost descoperite în afara complexelor arheologice, dar unele dintre acestea provin din umplutura unor gropi sau din perimetrul construcțiilor.

Reprezentările zoomorfe sunt extrem de reduse numeric, cea mai sugestivă piesă fiind un cap de ovi-caprină, foarte realist modelată.

Fig. 1. Statuete antropomorfe descoperite la Topolița

PARTICULARITĂȚI PLANIMETRICE ALE AȘEZĂRILOR CUCUTENIENE DIN NORD-ESTUL ROMÂNIEI.

Studiu de caz - Stațiunea *Pietrărie* din cuprinsul Bazinului hidrografic Bahluieț, comuna Todirești, județul Iași, România

Andrei ASĂNDULESEI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
andrei.asandulesei@yahoo.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
adifex@gmail.com

George BODI
Institutul de Arheologie al Academiei Române Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova;
georgebodi@gmail.com

Casandra BRAȘOVEANU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
brasoveanu.casandra@yahoo.com

Radu-Alexandru BRUNCHI
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
radubrunchi@gmail.com

Radu Ștefan BALAUR
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
stefan.balaur@uaic.ro

Ana DROB
Centrul Arheoinvest, Departamentul de Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
anadrob1@gmail.com

Daniel CUCULESCU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
daniel1998.ccc@gmail

Arealul bazinului Bahluieț a beneficiat de-a lungul timpului de o atenție deosebită din partea comunității arheologice. Acest fapt se datorează localizării sale, în apropierea celui mai important centru academic din zona Moldovei, orașul Iași. De asemenea, descoperirea și apoi cercetarea intensivă a stațiunii eponime a culturii Cucuteni în cuprinsul acestui bazin hidrografic a determinat școala de arheologie ieșeană să intensifice cercetările în zonă. Numeroase întreprinderi perieghetice la nivelul județului sau concentrat pe regiuni geografice, s-au concretizat în lucrări de importanță deosebită ce reflectă diversitatea patrimoniului cultural al zonei aflată în discuție.

Densitatea locuirii, în special către bazinul superior al râului, ne-a determinat și pe noi să întreprindem cercetări de amploare, cu precădere non-invazive, însă și numeroase săpături arheologice. În baza rezultatelor obținute a fost conturată microzona definită de localitățile Cucuteni-Băiceni-Stroești. Din acest areal face parte și studiul de caz propus aici. Sondat arheologic oarecum în aceeași perioadă cu așezarea eponimă, la finele secolului al XIX-lea, situl nu mai manifestă un interes deosebit ulterior în această direcție, deși este inclus în majoritatea repertoriilor ce cuprind și microzona menționată.

Poziționată pe un platou înalt (Dealul Osoi) de la est de Stroești, așezarea domină cursul superior al pârâului Valea Oii, fiind totodată în contact vizual cu multe dintre stațiunile amplasate în amfiteatrul natural din zona Băiceni. Promontoriul este orientat către sud-est și este afectat de alunecări de teren. Excepție face latura deschisă dinspre nord-vest, de pe platou.

Analiza măsurătorilor LiDAR și a fotografiilor aeriene a evidențiat prezența unor variații minore ale microtopografiei (mici alveolări sau ușoare proeminențe) ce se concentrează, în general, către vârful promontoriului. Măsurătorile magnetometrice ulterior întreprinse confirmă prezența structurilor arheologice, precum și o organizare internă a sitului cu totul deosebită pentru zona în discuție. Un sondaj arheologic efectuat recent vine să aducă necesare completări cu privire la tipologia structurilor identificate și asupra stratigrafiei stațiunii.

Fig. 1. Situl arheologic Pietrărie. Harta magnetometrică (alb/negru; -5/+5 nT) suprapusă peste modelul numeric al terenului derivat din măsurătorile LiDAR

UN VAS ZOOMORF CU DECOR ADÂNCIT DESCOPERIT ÎN AȘEZAREA CUCUTENI A DE LA COBANI-*PE STÂNCUȚĂ*

Vlad VORNIC
Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
vornic.vlad@yahoo.com

Sergiu POPOVICI
Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
sergiupopovici1986@gmail.com

Adela KOVÁCS
Muzeul Județean Botoșani, Botoșani, Romania; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
adelakovacs.museum@gmail.com

Descoperită în anul 1960 de Nicolae Chetraru, așezarea fortificată Cucuteni A de la Cobani-*Pe Stâncuță* este situată la 1,3 est - nord-est de localitate și la 0,8 m nord de drumul R53 (Glodeni – Cobani), în treimea nordică a unui promontoriu de la vărsarea râulețului Camencuța în râul Camenca. În partea sudică a promontoriului menționat, din anii 1970 până în prezent a funcționat o carieră de piatră, care a distrus parțial și stațiunea cucuteniană.

În anii 2019 și 2020, în așezarea cucuteniană de la Cobani-*Pe Stâncuță* au fost efectuate cercetări arheologice de salvare. Investigațiile s-au desfășurat pe o suprafață de cca 7250 m.p. din zona central-vestică a sitului, unde anterior, în scopul extragerii pietrei, fusese decapat solul vegetal și stratul de cultură până la adâncimea de 0,5-0,8 m, distrugându-se mai multe locuințe și alte construcții de suprafață. Drept urmare a săpăturilor arheologice, au fost descoperite peste 200 de gropi menajere și cu altă funcționalitate, cinci segmente de șanțuri de apărare sau cu altă destinație, un complex de locuire adâncit și o locuință de suprafață, alte două asemenea structuri fiind distruse prin lucrările agricole și de excavare. În cuprinsul complexelor, dar și în solul decapat, au fost descoperite o cantitate impresionantă de ceramică și de resturi faunistice, dar și diverse piese de inventar lucrate din lut ars, corn, os, silex și piatră.

Din imensa cantitate de ceramică recuperată prin cercetările de salvare, în situl cucutenian de la Cobani-*Pe Stâncuță* se evidențiază și un vas zoomorf, găsit pe fundul gropii 126 (**Fig. 1/1**). Recipientul a fost lucrat dintr-o pastă semifină și ars oxidant, la cărămiziu, fiind acoperit la exterior cu o angobă de culoare alburie-gălbuie. Vasul reprezintă un animal cornut: corpul este oval, capul fiind fixat pe un gât destul de scurt, prins perpendicular pe umărul vasului și prevăzut cu o perforație orizontală; două proeminente de pe cap indică coarnele, doi lobi laterali - urechile, iar două gropițe - ochii. Pe spinarea animalului se deschide gura recipientului cu buza scundă trasă spre interior, iar cele patru picioare sunt scurte. Lateral, pe umăr, recipientul prezintă două mici proeminențe, prevăzute cu câte o perforație verticală. Corpul vasului este decorat prin caneluri și gropițe (**Fig. 1/2**).

Vasele zoomorfe, considerate rituale, se întâlnesc destul de rar în așezările culturii Cucuteni-Tripolie. Pentru vasul zoomorf de la Cobani deocamdată nu cunoaștem analogii directe.

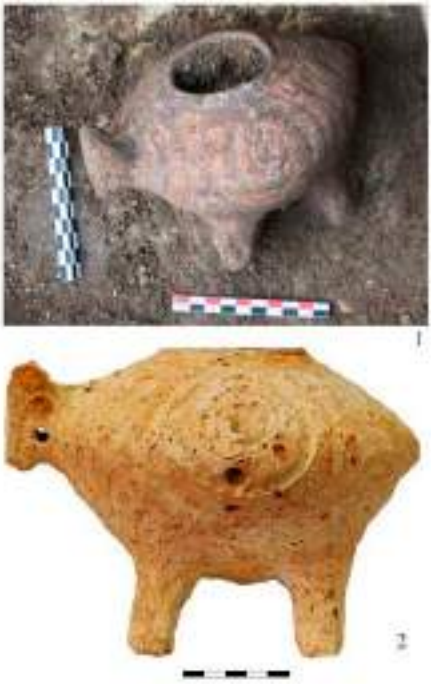

Fig. 1. Vasul zoomorf din așezarea Cucuteni A de la Cobani-*Pe Stâncuță*

ABOUT THE POSSIBLE USE OF SOME FIGURINES AS PENDANTS

Adela KOVÁCS
Botoșani County Museum, Botoșani, Romania, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
adelakovacs.museum@gmail.com

Constantin APARASCHIVEI
Bucovina Museum, Suceava, Romania;
costi_costi0@yahoo.com

Ionela-Luiza MELINTE
Bucovina Museum, Suceava, Romania;
melintef@yahoo.com

Anthropomorphic statuettes have often been integrated into the category of cult inventories. Their decor was considered directly related to the type of representation. Most of them present clothing and ornaments. Sometimes the decoration was interpreted as a tattoo or body marking, which could provide clues to certain social details, such as age, gender or social position. For several decades, anthropomorphic representations, namely figurines, have been interpreted as being related to the fertility and fecundity cult. The display of anatomical features encouraged this type of interpretation.

For now, there is no consensus on the use of statuettes in rituals, nor how they are actually used. Moreover, it is still being discussed whether they are objects of worship, an aspect firmly stated by M. Gimbutas in several studies, while P. J. Ucko saw them as toys. D. W, Bailey considers statuettes as ways of asserting a group identity. R. Alaiba considers that the statuary ensembles were added for use in a ceremony. The presence of statuettes in Anatolian sanctuaries, in particular, was interpreted by M. I. Neagoe as being offered to the gods, brought by several people, at different times. The statuettes were seen by E. Comșa as images of ordinary people, being no representation of supernatural or divine beings.

The most consistent interpretations of female statuettes are related to the ancestral image of a Mother Goddess, with the attribute of fertility and fecundity, generally associated with a mythology of the earth as a source of life, an aspect strongly supported by M. Gimbutas. However, to this day, the respective category of objects provokes a series of discussions related to their functionality. It is still

difficult to say to what extent using them, or if they had a strictly apotropaic role, being related to a possible cult of fertility and fecundity. The present presentation brings into discussion the possible use of statuettes as pendants, microscopic technological observations bringing arguments in favour of this hypothesis. An in-depth study of this category of objects is necessary, given the technical specificity of each case separately.

Fig. 1. Figurine from Drăgușeni-Ostrov, found in the deposits of Botoșani County Museum

RECOVERING THE PAST: INVENTORY, FEATURES AND PRESTIGE GOODS FROM DWELLING 3 FROM ȘTEFĂNEȘTI-STÂNCA DOAMNEI, BOTOȘANI COUNTY

Adela KOVÁCS
Botoșani County Museum, Botoșani, Romania, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
adelakovacs.museum@gmail.com

Alexandru NECHIFOR
Botoșani County Museum, Botoșani, Romania;
alexandrunechifor78@yahoo.com

In the summer of 1974 preventive excavations were coordinated by Anton Nițu and Paul Șadurschi on the Prut river terrace, at the site Stânca Doamnei from Ştefăneşti town, Botoșani County, Romania. Here were excavated four houses and six pits. Inside the dwellings and into the pits interesting ceramic material was discovered. Unfortunately, no field notes were found, but there is a preliminary report where the excavation plans were published. The archaeological material resulted from researches was marked, specifying both the site and place of their discovery. This aspect facilitated the work of identifying the materials found in this site. Inside Dwelling 3 was found a cross-shaped hearth, mentioned in the preliminary report published by the two researchers, without discussing the complete context, objects associated and the meanings of this feature.

The cross shaped hearts are quite rare, and the few examples we know from the Cucuteni- Tripolie area, are showing the cultic and religious meanings of such feature. In Botoşani County Museum is displayed this particular hearth. Our paper is presenting the context of discovery, referring to all objects, including ceramic and a copper axe, which were found into this specific dwelling. From the technological point of view, the ceramic is framed to phase B1 of the Culture. The vessels were made of fine, homogeneous clay, with a high quality burning. Most of the pottery fragments were covered by thin clay, polished, sometimes covered with red or yellowish white slip. Some of them preserve traces of paint, red or black. The Jászladány type axe, discovered near the cross-shaped hearth, became very widespread at the end of the Copper Age, synchronously in central Europe and the Balkan area, being typical in the Bodrogkeresztúr and Sălcuța-Krivodol-

Bubanj cultures, and not specific to the Cucuteni culture. It is important since there is considered as a power display symbol.

Fig. 1. The cross-shaped hearth, discovered inside Dwelling 3 from Stânca Doamnei, restored in Botosani County Museum

Fig. 2. The Jászladány type axe, discovered near the cross-shaped hearth

ANALIZA INTERDISCIPLINARĂ ÎN ARHEOLOGIA EXPERIMENTALĂ

Ana DROB
Centrul Arheoinvest, Departamentul de Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
anadrob1@gmail.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul de Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
adifex@gmail.com

În prezentul studiu sunt utilizate o serie de analize fizico-chimice, cum sunt cele de microscopie electronică de scanare (SEM) cuplată cu difracția de raze X (EDX) și microscopie în infraroșu cu transformata Fourier (FT-IR). Acestea au fost aplicate pe un lot de probe de argilă provenite dintr-un cuptor experimental de ars ceramica. Cuptorul reprezintă o construcție bazată pe descoperirea arheologică din situl cucutenian târziu de la Stolniceni (Rep. Moldova). Este vorba despre un cuptor bicameral, cu camera de combustie îngropată și camera vaselor construită la suprafață sub forma unei bolți. Față de cuptoarele cucuteniene cunoscute anterior, instalația care a inspirat experimentul prezintă unele inovații tehnologice. Scopul experimentului a fost determinarea modului de funcționare și a eficacității acestui tip de instalație, urmărind raportul temperatură-timp și consumul de combustibil. Pentru monitorizarea temperaturilor au fost utilizate inele piroscopice (ETH, interval de temperaturi 850-1100°C), iar combustibilul a constat din lemn de esență tare (fag).

În ceea ce privește rezultatele experimentului, ipoteza inițială conform căreia inovațiile sunt elemente de amplificare și uniformizare a aerului cald, a fost confirmată. Deși cuptorul a fost umplut aproape până la refuz cu obiecte ceramice, până la deschiderea superioară, întreaga șarjă s-a încălzit repede și uniform, atingând incandescența (tradusă printr-o temperatură spre 600˚C), în mai puțin de o oră și jumătate de foc susținut, fapt neatestat în experimentele anterioare. Cu toate acestea, analiza inelelor pirometrice a indicat că performanța așteptată (depășirea temperaturii de 900°C) nu a fost atinsă, în primul rând din cauza umidității excesive a combustibilului. Astfel, pentru verificarea temperaturilor atinse în timpul arderii, au fost analizate prin metodele menționate 13 probe din

diverse zone ale cuptorului. Rezultatele obținute au confirmat intervalul bănuit de autorii experimentului pe baza indicatorilor pirometrici, subliniind și în acest caz utilitatea colaborărilor interdisciplinare în cercetarea arheologică.

Fig. 1. Imagine din timpul arderii experimentale

LOCUIREA GUMELNIŢA DE PE VERSANTUL SUDIC AL MASIVULUI ISTRIŢA

Daniel GARVĂN
Muzeul Judeţean Buzău, Buzău, România;
daniel.garvan@gmail.com

Zona avută în vedere se află pe versantul sudic al Subcarpaţilor Curburii, la contactul între zona colinară şi câmpie. Masivul Istriţa are următoarele limite: valea Nişcovului - la nord şi nord-est, câmpia - la sud şi est, valea Tohăneanca - la vest.

Cercetările arheologice în zona deluroasă a Buzăului au debutat în secolul al XIX-lea, fiind iniţiate de către Al. Odobescu, în zona castrului de la Pietroasele. La Sărata Monteoru săpăturile arheologice au fost începute de către H. Schmidt, în anii 1917-1918. În anul 1938, colectivul de cercetare coordonat de către I. Nestor a continuat cercetările începute de către arheologul german în situl din epoca bronzului, desfăşurând totodată investigaţii intruzive în mai multe puncte din jurul Cetăţuii, printre care şi o aşezare gumelniţeană, prima de acest tip din zonă. Datele obţinute din sondajele din punctul Maria Săbăreanu sunt în mare parte inedite, iar informaţiile privind locuirile eneolitice din zona Istriţei au rămas, pentru mult timp, sumare, bazându-se în cea mai mare parte pe rezultatele unor cercetări de suprafaţă.

În anul 2020 au fost investigate mai multe aşezări preistorice, în trei dintre acestea fiind identificate niveluri de locuire eneolitice. Datele recent obţinute vin să completeze pachetul informaţional existent şi contribuie la integrarea descoperirilor de aici într-un context mai larg, aferent Subcarpaţilor Curburii şi nord-estului Câmpiei Române.

Fig. 1. Artefacte gumelnițene din situri de pe Dealul Istrița

DOUĂ CAZURI DE SINDROM KLIPPEL-FEIL IDENTIFICATE ÎN NECROPOLA DE LA VĂRĂŞTI (JUD. CĂLĂRAŞI, ROMÂNIA)

Mihaela CULEA
Institutul de Antropologie „Fr. I. Rainer", Academia Română, București, România;
mihaela.culea@antropologia.ro

Materialul osteologic uman provenit din necropola de la Vărăşti (jud. Călăraşi, România) şi aparținând culturii Gumelnița (eneolitic) a fost analizat antropologic. Lotul cuprinde un număr de 143 de indivizi, dintre care 50 de sex feminin, 47 de sex masculin şi 46 indeterminabili (7 adulţi, 39 sub-adulţi), provenind din 122 morminte. În cursul examinării vizuale, în două cazuri (scheletul M 7/1961 şi M 10/1963) s-a observat sudarea congenitală a câte două vertebre cervicale (C2-C3). Primului caz i s-a atribuit sexul masculin, cu o vârstă încadrabilă în intervalul 30-40 ani (M 7/1961), iar celui de-al doilea caz, sexul feminin, cu o vârstă încadrabilă în intervalul 20-24 ani (M 10/1963). În cele două cazuri a fost exclusă originea traumatică a fuziunilor vertebrale prin investigaţii suplimentare (tomografie computerizată). Fuziunea congenitală a cel puţin două dintre cele şapte vertebre cervicale apare în sindromul Klippel-Feil (KFS), o anomalie foarte rară, raportată clinic pentru prima dată în anul 1912. Din punct de vedere somatic, această patologie se caracterizează prin gât scurt şi mişcări restrictive ale gâtului şi capului. Cele două cazuri din necropola de la Vărăşti prezintă adițional multiple anomalii la nivelul scheletului post-cranian: agenezia arcului posterior al atlasului (M 10), os odontoideum, o coastă bifidă (M 7) şi sacralizarea vertebrei lombare în ambele cazuri. Aceste descoperiri neobişnuite sugerează prezenţa KFS în cadrul unei populaţii preistorice din Câmpia Dunării, ajută la o mai bună înţelegere a manifestărilor variate la nivelul scheletului, asociate cu sindromul KFS şi oferă informaţii cu privire la răspândirea acestuia în spaţiu şi timp. Înregistrarea a două schelete cu KLS în aceeași necropolă este un caz unic, o posibilă explicaţie fiind înrudirea indivizilor.

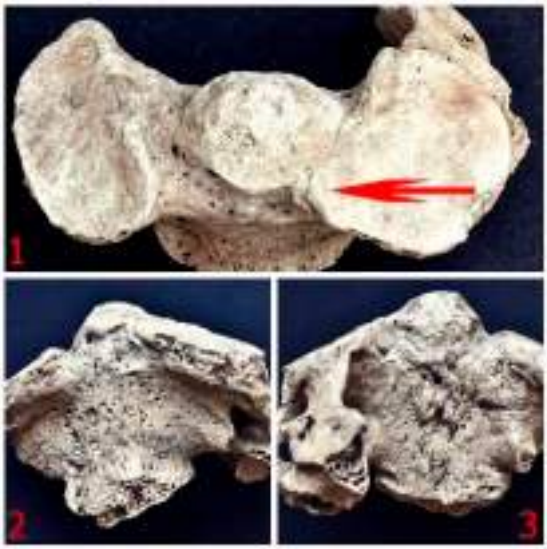

Fig. 1. Mormântul 7

Fig. 2. Mormântul 10

ARHEOZOOLOGIA COMUNITĂȚILOR CERNAVODĂ I. Studiu de caz – situl de la Săveni (punctul La Movile, județul Ialomița)

Adrian BĂLĂȘESCU
Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan", Academia Română, București, România;
a.balasescu@gmail.com

Valentin RADU
Muzeul Național de Istorie a României, București, România;
raduvalentin@hotmail.com

Eșantionul faunistic de la Săveni se constituie într-o sursă valoroasă de informații în contextul penuriei de date arheozoologice ce pot caracteriza paleoeconomia comunităților Cernavodă I. Astfel au fost analizate un număr de 2368 resturi faunistice care provin din două niveluri arheologice datate Cernavodă I. Majoritatea sunt oase de mamifere (98%), dar mai sunt prezente și câteva resturi provenind de la cochiliile moluștelor, în special de la bivalve.

Activitatea de creștere a animalelor pare să joace un rol de primă importanță, preferate de către comunitate fiind bovinele care erau exploatate de o manieră mixtă, atât pentru producția de lapte, cât și pentru carne, dar nu trebuie neglijată nici exploatarea utilitară a acestor animale (tracțiune ?). Ovicaprinele se situează pe locul doi ca importanță, ele fiind exploatate mai ales ca furnizoare de lapte şi secundar pentru carne şi posibil pentru păr. Porcinele sunt foarte slab reprezentate, ceea ce ar sugera o mobilitate mai mare a acestei populații în perspectiva hrănirii unui număr mare de cornute care aveau nevoie de pășuni.

În ciuda unui eșantion mai redus pentru primul nivel, datele comparative obținute pe baza NR și NMI dintre cele două niveluri arheologice ne arată că importanța bovinelor crește între nivelul mai vechi și cel mai nou în detrimentul scăderii ponderii ovicaprinelor.

Vânatul are un rol secundar, de suplimentare şi completare a cantității de hrană de origine animală. Erau vânate în special animale de talie mare (cerb și cal) şi foarte mare (bour).

Situl de la Săveni *La Movile* are o poziție mai aparte comparativ cu celelalte așezări Cernavodă I din România, particularitatea sa fiind legată în principal de ponderea foarte mare a bovinelor în paleoeconomia animalieră.

Această contribuție a fost realizată în cadrul proiectelor GAR - UM - 2019 - II - 2.1-1 / 15.10.2019 și PN-III-P4-ID- PCE-2020-2369 (PNCDI III).

Fig. 1. Neurocraniu de cerb (*Cervus elaphus*) cu baza de corn tăiată care a fost descoperit la Săveni (cultura Cernavodă I)

THE RHYTHMS OF BARROW CONSTRUCTION BETWEEN THE DNIESTER AND THE PRUT

Denis TOPAL
National Museum of History of Moldova, Chișinău, Moldova;
denis.topal@gmail.com

Most likely, the erecting of the barrows appears in the North-Western Black Sea region no later than the second quarter of the 4th millennium BC and continues until modern times, while the Nogais population is still preserved in the Budzhak steppe. Analyzing even incomplete data, for example, published materials from the territory of the Republic of Moldova, it is easy to see that the barrow erecting covers two main chronological sequences. Most of the mounds were erected in the late Eneolithic – early Bronze Age and early Iron Age – Roman period. Between the end of the Early Bronze Age and the beginning of the Early Iron Age, the bearers of the burial cultures either used the already existing barrows or formed flat cemeteries. 134 burial mounds (or 10%) belong to the late Eneolithic and the Early Bronze Age before the penetration of Yamnaya tribes and 460 (or 35%) to the Yamnaya culture. The beginning of the *Kurgan Era is* characterized by one important feature that distinguishes it from the *Kurgan Renaissance* in the Scythian and Sarmatian times, which include 248 (19%) and 176 (13%) mounds, respectively. In addition to the erection of burial mounds, the Yamnaya and Pre-Yamnaya population rearranged both "their own" and previous mounds (that increase the diameter and height of the barrow). E.g. for the Eneolithic and Early Bronze Age cultures, preceding the Yamnaya one, in addition to 134 burials, 31 cases of barrow rearrangement are known. Already in the Yamnaya time, in addition to 460 burial mounds erected by the Yamnaya tribes, 321 cases of rearrangement were recorded. During the Scythian and Sarmatian periods, the barrows were almost not rearranged, and the size of the erected mounds was significantly reduced: for the Pre-Yamnaya period the diameter of the barrow varied within 20-35 m, in the Yamnaya time it was up to 25-40 m, then in the Scythian period, the diameter of most of the mounds was 10-20 m, in the Sarmatian one – 15-30 m.

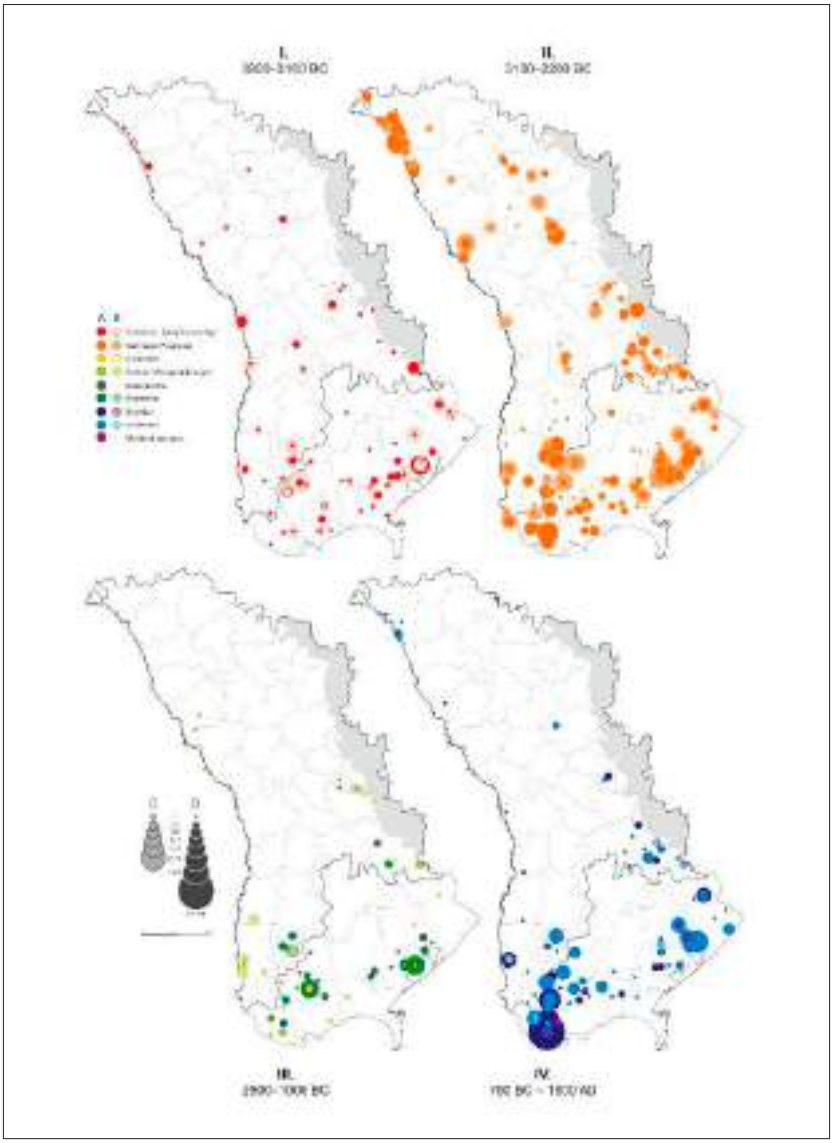

Fig. 1. Chronological and spatial dynamics of the barrow erecting (A) and rearrangement (B) in the Dniester-Prut-Danube-interfluve. I – Pre-Yamnaya cultures; II – Yamnaya culture; III – Catacomb, Multi-cordoned ware culture, Sabatinovka and Belozerka culture; III – Scythians, Sarmatians and Medieval nomads

BUDZHAK "CULTURE" THROUGH THE PRISM OF THE MAPPING

Valentin DERGACIOV
Academy of Sciences of Moldova, Chișinău, Moldova;
dergacev@mail.ru

Despite a huge number of generalizing studies, among specialists there is no clear idea of the nomenclature status of the Yamnaya culture of the Carpathian-Dniester region, and, accordingly, understanding of their real place in the terminological structure. The analysis of a number of categories of inventory (e.g. vessels of the Budzhak type, spiral temporal rings, tubules etc.) revealed their relationship with funerary rite, as well as the specifics of distribution in the Carpathian-Dniester region. Since the groups of burials, identified on the basis of the funerary rite (having chronological significance), manifest themselves as relatively stable combinations of qualitative and quantitative indicators, they are a reflection of two main periods of the Yamnaya culture of the Carpathian-Dniester region. The burials of the Carpathian-Dniester region are an integral part of a complex cultural phenomenon like the Yamnaya (cultural and historical) community. Therefore, in terms of nomenclature, for the burials of the Carpathian-Dniester region, it would be more correct to formalize the status of a regional unit, with the term like Carpathian-Dniester regional variant of Yamnaya culture, by analogy with the Balkan, Tisza, Southern-Bug and others. Within the Carpathian-Dniester regional variant, two periods are clearly distinguished: early (*Dniester*) and the late one (*Budzhak*).

REZULTATELE CERCETĂRII TUMULULUI T1 DE LA TÂRGU FRUMOS-*VEST DE ORAȘ* (2019-2020)

Dumitru BOGHIAN
Universitatea „Ştefan cel Mare”, Suceava, România;
dumitruboghian@yahoo.com

Sergiu-Constantin ENEA
Liceul Teoretic „Ion Neculce”, Târgu Frumos, România;
eneasergiu2014@yahoo.com

Ion CIOBANU
Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
archaeologymoldova@gmail.com

Sergiu POPOVICI
Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
sergiupopovici1986@gmail.com

Angela SIMALCSIK
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov”, Academia Română Filiala Iași, România, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi”, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
angellisimal@gmail.com

Radu-Gabriel PÎRNĂU
Secția de Geografie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România;
radupirnau@yahoo.com

Andrei ASĂNDULESEI
Centrul Arheoinvest, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România;
andrei.asandulesei@yahoo.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, România;
adifex@gmail.com

Sergiu-Marian ŢIFUI
Archäologiebüro Dr. Woidich GmbH, Nördlingen, Germania;
tifui_sergiu@yahoo.com

În anii 2019-2020, după evaluarea de teren (2018), a fost cercetat exhaustiv tumulul T1 de la Târgu Frumos-*Vest de Oraș*, fiind investigate complexe funerare și alte amenajări din epoca bronzului și perioada contemporană (WW2). Au fost studiate 12 înmormântări, dintre care 10 morminte de inhumație *in situ*, un cenotaf și un mormânt distrus. Mormintele se găseau, din punct de vedere planimetric, în sectoarele: central, estic, vestic și sudic al tumului, prezentând cinci etape constructive.

Pe baza elementelor de rit funerar, primele înmormântări aparțineau culturii Yamnaya: **M8**/2020 (mormântul central/primar), **M6**/2020 și **M3**/2019 situate lateral est față de RC, **M7**/2020 și **M10**/2020 situate lateral vest față de RC, urmate de **M4**/2019 și, probabil, cenotaful **M9**/2020 (cultura Katakombnaya), **M5**/2019 (cultura Mnogovalikovaya) și **M1-2**/2019 (probabil Mnogovalikovaya, dar nu excludem, deocamdată, și atribuirea Sabatinovka și/sau Noua?). **M11**/2020 aparținea cert unui sarmat (sec II p. Chr.), iar **M12**/2020, distrus, este dificil de încadrat crono-cultural.

Date C14 au fost obținute pentru cinci dintre morminte: patru inhumații Yamnaya (**M3**, **M7-8** și **M10**) și o inhumație Mnogovalikovaya (**M5**). Acestea au permis încadrarea mai precisă a complexelor funerare din bronzul timpuriu și eșalonarea lor, atribuirea **M5** culturii Mnogovalikovaya și, probabil, a **M1-2** (pe baza asemănărilor ritualului funerar).

Datele obținute prin cercetarea tumulului T1 de la Târgu Frumos, inclusiv primele date C14 obținute pentru cultura Yamnaya în spațiul dintre Carpați și Prut, completează și detaliază informațiile anterioare despre comportamentul funerar al comunităților epocii bronzului din acest areal (perioadele timpurie și mijlocie, în principal), în contextul coexistenței mai multor componente etno-culturale și a relațiilor firești dintre acestea, justificate de realitățile arheologice.

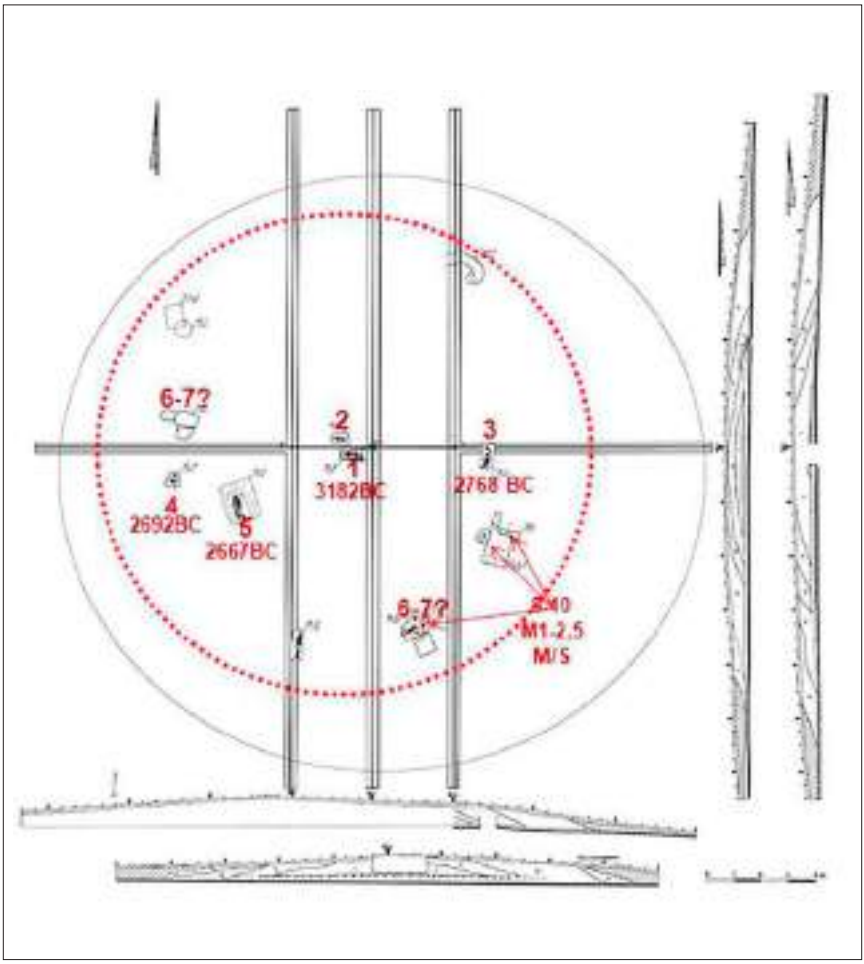

Fig. 1. Târgu Frumos-*Vest de oraș*. Tumulul 1. Plan general cu ordinea înhumaților

RESCUE EXCAVATIONS OF SOME YAMNAYA BURIALS FROM DOBROUDJA, ROMANIA. LAST DECADE

Cristian Eduard ŞTEFAN
"Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
cristarh_1978@yahoo.com

Gabriel VASILE
"Vasile Pârvan" Institute of Archaeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
gabriel.vasile@iabvp.ro

Due to the rescue excavation made in the last years in Romania on sites belonging to big infrastructure projects (highways, aeolian turbines) we have been able to reveal a significant number of Yamnaya burials, many of them being discovered in Dobroudja, a romanian province positioned between the Danube and the Black Sea. In this presentation we try to corroborate different data available in the literature with other from new exacavations in order to create an image of the burial customs of this interesting population.

We analyzed the data available from 5 sites, counting 10 tumuli – Aliman, Cernavodă, Medgidia (Constanţa county), Rahman 1, Rahman 2 (Tulcea county) from the point of view of burial types, inventory, anthropological information (distribution by sex and age groups, life expectancy, skeletal stature, dental and bone pathology, etc.) and radiocarbon dates.

Fig. 1. Cernavodă. Central grave (T7-M4)

SOMETHING OLD AND SOMETHING NEW: DOCUMENTAREA PREZENŢELOR UMANE DIN PERIOADA MIJLOCIE A EPOCII BRONZULUI DE-A LUNGUL VĂII SLĂNICULUI (BUZĂU)

Roxana MUNTEANU
Muzeul Judeţean Buzău, Buzău, România;
roxmunteanu@gmail.com

Râul Slănic, unul dintre afluenţii Buzăului din sectorul subcarpatic, a modelat în trecut o valea largă, mărginită de terase bine individualizate; totodată, a oferit un culoar lesne de străbătut, între Dealurile Bisocăi şi confluenţa cu Buzăul (la ieşirea râului din zona colinară). De-a lungul Slănicului sunt documentate mai multe comunităţi umane pe parcursul mileniului al II-lea BC.

Cele mai consistente urme de locuire se regăsesc, deocamdată, în sectorul inferior al Slănicului (Săpoca – *Cula Săpocii*, Aldeni – *Muchia Vulturului*, Aldeni – *Dealul Ţurţudău*, Cernăteşti – *Toboşoaia*). O a doua grupă, încă slab documentată, se găseşte în amonte, în zona Bisoca - Lopătari. Multe dintre punctele înregistrate, cunoscute de mai multe decenii, nu au făcut obiectul unor cercetări ample, informaţiile bazându-se în mare măsură pe rezultatele unor investigaţii de suprafaţă şi pe descoperiri întâmplătoare.

Lucrarea propusă spre a fi prezentată în cadrul conferinţei ICBE analizează semnalările mai vechi de materiale şi situri Monteoru de pe valea Slănicului, coroborându-le cu datele cercetărilor derulate recent la Aldeni - *Muchia Vulturului* şi cu unele materiale relevante păstrate în colecţiile Muzeului Judeţean Buzău.

Fig. 1. Valea Slănicului la Aldeni (în plan secund – situl de pe Muchia Vulturului)

ABORDĂRI INTERDISCIPLINARE ÎN CERCETAREA SPAȚIULUI DOMESTIC ȘI FUNERAR DIN AȘEZAREA DE LA RUGINOASA – *DEALUL RUGINII*

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
adifex@gmail.com

Andrei ASĂNDULESEI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
andrei.asandulesei@yahoo.com

Angela SIMALCSIK
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română - Filiala Iași, România, Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Moldova;
angellisimal@gmail.com

Casandra BRAȘOVEANU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
brasoveanu.casandra@yahoo.com

Ana DROB
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
anadrob1@gmail.com

Luminița BEJENARU
Facultatea de Biologie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași; Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română - Filiala Iași, România;
lumib@uaic.ro

Radu BRUNCHI
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, România;
radubrunchi@gmail.com

George BODI
Institutul de Arheologie al Academiei Române Filiala Iași, România; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale,
Chişinău, Moldova; georgebodi@gmail.com

Radu BALAUR
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
stefan.balaur@uaic.ro

Cristina Maria CIOBANU
Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, România;
cristinaciobanu.cmc@gmail.com

Stațiunea de pe *Dealul Ruginii* a fost identificată la est de satul Rediu și pe partea dreaptă a pârâului cu același nume, pe un platou întins, situat la sud-est de lazul Ruginii (astăzi secat), foarte aproape de calea ferată. Geografic, situl este localizat la contactul dintre Câmpia Moldovei și Podișul Sucevei, în Șaua Ruginoasa-Strunga. Prin investigații non-invazive și un mic sondaj stratigrafic (2018) a fost semnalată o așezare cucuteniană, de fază greu de determinat, din cauza materialului foarte puțin, corodat și fragmentat. În campania din anul 2020 s-a dorit sondarea unei gropi, în speranța recoltării mai consistente de material arheologic pentru determinări tipologice și datări radiocarbon. În decursul cercetării au fost identificate trei complexe individuale suprapuse. Este vorba despre o groapă cucuteniană, probabil menajeră, suprapusă de o amenajare gospodărească - o vatră exterioară și vase sparte pe loc, în proximitatea ei. Instalația de ardere a fost construită într-o etapă ulterioară gropii, parțial peste umplutura acesteia, într-o zonă unde cea din urmă nu era foarte adâncă.

Cea mai spectaculoasă descoperire este, însă, un mormânt săpat în umplutura gropii (exact în centrul ei). Într-o groapă rectangulară cu colțurile rotunjite a fost descoperit un schelet aparținând unui individ matur, de sex masculin. Orientarea acestuia era vest-est, fiind poziționat chircit pe partea dreaptă. Din inventarul funerar face parte un vas de dimensiuni mici, de culoare neagră, extrem de friabil, fără decor. De asemenea, în dreptul capului a fost depus un schelet de animal, aflat momentan în analiză. Resturile osteologice, atât cele umane, cât și cele zoologice au fost analizate de către specialiști. De asemenea, au fost realizate datări radiocarbon pe probe din mormânt (câte două din scheletul uman și cel animal) și două din umplutura nederanjată a gropii cucuteniene.

Rezultatele obținute prin cercetările arheologice interdisciplinare au relevat o serie de informații deosebite cu privire la utilizarea și reutilizarea spațiului din așezarea de pe Dealul Ruginii.

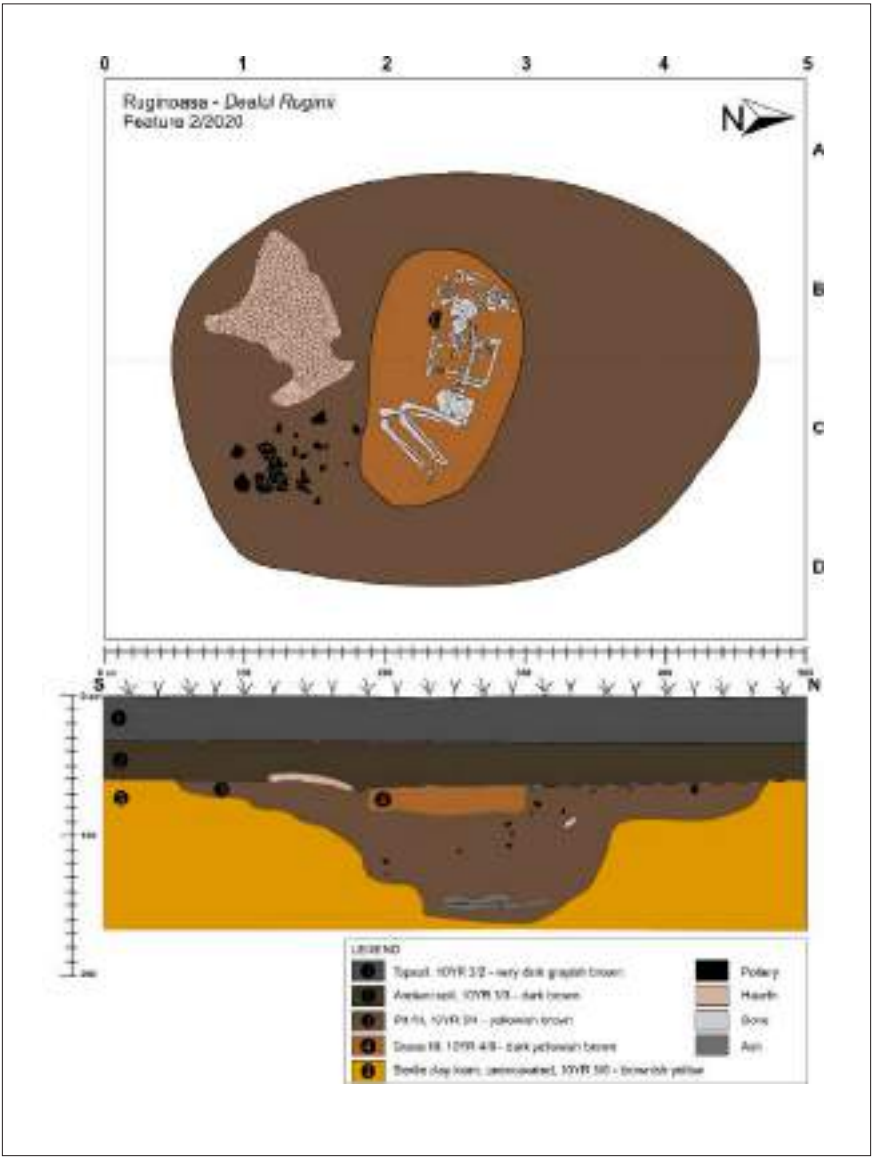

Fig. 1. Ruginoasa – *Dealul Ruginii*. Secțiunea 2/2020

INTEGRAREA INVESTIGAȚIILOR NON-INVAZIVE ÎN CERCETAREA AȘEZĂRILOR PREISTORICE DIN BAZINUL HIDROGRAFIC AL JIJIEI

Casandra BRAȘOVEANU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Iași, România;
brasoveanu.casandra@yahoo.com

Andrei ASĂNDULESEI
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Iași, România;
andrei.asandulesei@yahoo.com

Felix-Adrian TENCARIU
Centrul Arheoinvest, Departamentul Științe Exacte și Științe ale Naturii, Institutul de Cercetări Interdisciplinare, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Iași, România;
adifex@gmail.com

Radu-Alexandru BRUNCHI
Școala Doctorală, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași, Iași, România;
radubrunchi@gmail.com

Perioada târzie a Epocii Bronzului din bazinul hidrografic al Jijiei, deși a fost tratată în numeroase studii, rămâne încă necunoscută și neînțeleasă, și asta deoarece marea majoritate a investigațiilor arheologice a constat, predominant, în efectuarea de cercetări de suprafață sau cercetări invazive de mică amploare.

În acest interval cronologic, bazinul hidrografic al Jijiei a fost intens frecventat de comunitățile culturii Noua, fiind identificate 347 așezări specifice acestora, dintre care, circa jumătate sunt caracterizate de prezența, pe suprafața solului, a așa-numitelor *cenușare* (**Fig. 1-2**). Puținele cercetări arheologice întreprinse, care s-au concentrat asupra investigației lor, au oferit interpretări diverse, cele mai multe explicând procesul de formare al acestora drept rezultat al unor procese termice. Contrar acestor ipoteze, studiile recente au demonstrat că în compoziția „petelor" nu există cenușă. De asemenea, rezultatele obținute în urma cercetărilor magnetometrice efectuate până în prezent nu prezintă niciun contrast termoremanent generat de procesele de ardere. Recent, aceste structuri au început să fie interpretate ca posibile gropi menajere, al căror conținut a condus, de-a

lungul timpului, la modificări ale culorii solului, provocând astfel noi controverse. Utilizarea metodelor provenite din sfera teledetecției (fotografie aeriană, LiDAR, tehnologie GPR, măsurători magnetometrice și de rezistență electrică a solului), împreună cu cele oferite de softurile de tip GIS, pentru mai multe studii de caz din bazinul hidrografic al Jijiei, vine în întâmpinarea acestor preocupări și caută să găsească răspunsul cu privire la conținutul cenușarelor, planimetria așezărilor și relația om-mediu-teritoriu locuit. Astfel, este propusă reluarea cercetării stațiunilor Noua cu cenușare, folosind metode moderne de cercetare, în vederea completării informațiilor existente și unei mai bune înțelegeri a comunităților de la sfârșitul Epocii Bronzului.

Fig. 1. Așezarea Noua de la Bădeni-*Dealul Moara de Vânt* (com. Scobinți, jud. Iași, România)

Fig. 2. Așezarea Noua de la Focuri-*Dealul Lacului* (com. Focuri, jud. Iași, România)

EXCAVATIONS AT AZIZTEPE (AZERBAIJAN). ARCHAEOLOGICAL AND ANTHROPOLOGICAL ESSAY

Dmitriy A. KIRICHENKO
Institute of Archaeology and Ethnography, Azerbaijan National Academy of Sciences, Baku, Azerbaijan; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
dmakirichenko@mail.ru

Shamil N. NAJAFOV
Institute of Archaeology and Ethnography, Azerbaijan National Academy of Sciences, Baku, Azerbaijan;
shamil_necefov@mail.ru

Aziztepe settlement is located at 450-500 m east of Kazakhbeyly village in Kazakh district of Azerbaijan. The rescue excavations in Aziztepe settlement were made in May 2019 by archaeological expedition of Institute of Archaeology and Ethnography of Azerbaijan National Academy of Sciences, led by Prof. Sh. N. Najafov. The archaeological team has researched the area of 100 m length × 20 m breadth, affected by the construction related to the extension of the Ganja-Kazakh-Georgia border road. Based on archaeological artifacts, Aziztepe settlement belonged to Khojaly-Gedebey archaeological culture and dates the end of 2nd (second part) – the beginning of 1st millennium BC). The finds from cultural layer were represented by fragments of ceramic (black and grey colors, polished) and stone wares (grain mills, thimbles). We must emphasize the following: the hill where placed archaeological site is have used along time as agricultural territory and part of upper layer have destroyed in process of farm activity.

In excavated area, on 40-50 cm depth, have found five burials. Burials no. 1 and no. 4 are cenotaphs (or destroyed graves), but burial no. 2 (probably male, about 40 years old), burial no. 3 (probably male, about 30-35 years old) and burial no. 5 (male, 40-50 years old) they contained human skeletal remains. Cenotaph-type burials were quite widespread in the Khojaly-Gedebey culture. The human bones discovered in grave no. 5 were in chaotic position. The male skull from burial no. 5 is ultradolichocranic, Mediterranean race, perhaps belonged to Caspian anthropological type. In area of scapula found iron javelin tip. Probably, man killed by javelin in military conflict and buried after fight. The finds from burials were ceramic vessels (black and grey colors, polished), paste beads, agate beads, bronze

arrowheads (the South Caucasian type), bone head, iron javelin head, iron knives. All artifacts have their analogies in settlements and burial monuments of Khojaly-Gedebey archaeological culture.

Fig. 1. Artifacts from Aziztepe (Azerbaijan)

ARHEOLOGIE, ETNOARHEOLOGIE ȘI ARHEOLOGIE EXPERIMENTALĂ: PRACTICI ȘI PERSPECTIVE INTERDISCIPLINARE

Ion NICULIȚĂ
Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova;
ion.niculita@gmail.com

Andrei COROBCEAN
Facultatea de Istorie şi Filosofie a Universității de Stat din Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova;
andrei.corobcean@gmail.com

Importanța etnografiei, etnologiei și a antropologiei culturale în interpretările datelor arheologice este incontestabilă. Evident, analogiile etnografice trebuie supuse unei analize critice, ele fiind susceptibile doar să faciliteze interpretarea materialului arheologic. Însă, contribuţia etnologiei şi a antropologiei culturale nu se limitează doar la furnizarea analogiilor etnografice. La nivel de utilizare a datelor etnologiei în scopurile explicaţiei arheologice îşi are locul său etnoarheologia, care studiază comportamentul socio-cultural din zilele noastre dintr-o perspectivă arheologică, definind sistematic raporturile dintre comportament şi cultura materială. Cu toate că etnoarheologia se manifestă, de cele mai multe ori, ca un gen de etnografie pentru arheologie, lucrurile sunt, de fapt, mai delicate. Fiind plasată între arheologie şi etnografie, aceasta include în sine observaţii de ordin etnografic pentru uzul arheologic, dar şi studii asupra culturilor în genere, în întregul lor context pentru inferenţa arheologică. Spre deosebire de etnografie, care încearcă să explice cultura în termeni contemporani, etnoarheologia evidenţiază aspectele materiale ale activităţii umane în scopul interpretării documentului arheologic, fie din aceeaşi regiune, fie din regiuni absolut diferite.

Analogiile etnografice sunt valabile în explicaţia arheologică doar în cazul utilizării lor în critica abordării fenomenului studiat. Reconstituirea lui directă prin paralelele etnografice nu este justificată graţie decalajului diacronic şi, dacă e cazul, sincronic. Astfel, etnoarheologia vine să înlocuiască metoda analogiilor etnografice printr-un complex de abordări. Aceasta trebuie să elaboreze modele de analogii pasibile utilizării la analiza datelor arheologice şi la verificarea reconstrucţiilor ipotetice. În această ordine de idei, arheologia experimentală contribuie la completarea explicației faptelor arheologice. Integrarea acestor domenii este necesară atât interpretării în arheologie, răspunzând unui obiectiv strict științific, dar și în scopul diversificării strategiilor de valorificare și promovare a patrimoniului arheologic.

SEMNELE PRE-MONETARE DIN ZONA DE NORD-VEST A MĂRII NEGRE: ÎNTRE CULTUL LUI APOLLO ȘI DESCOPERIREA NUMISMATICĂ A „BUNULUI SĂLBATIC”

Victor COJOCARU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, România;
victorinstarhia@yahoo.com

În istoriografia est-europeană, inclusiv în cea din România, se discută de aproape un secol în ideea unei etape de tranziție, de la troc la economia monetară, în cadrul relațiilor de schimb dintre greci şi indigeni, eventual şi în sensul existenței unei piețe locale unde în cazul majorității operațiunilor – pentru care moneda de electrum sau argint aveau o valoare prea mare – ar fi fost nevoie de un echivalent de schimb mai accesibil şi unanim acceptat. Vârful de săgeată de bronz ar fi putut întruni condițiile necesare pentru a se impune ca mijloc de schimb în contextul relaţiilor cu populaţiile tracice şi iraniene din mai multe considerente: existenţa săgeţilor ca armă de luptă, dezvoltarea cultului lui Apollon Ietros, ca purtător de săgeată, sub influenţa unei divinităţi locale, nu în ultimul rând existenţa unor zăcăminte de cupru în zonă şi a importanţei bronzului pentru indigeni din perspectiva tezaurizării cu mult înaintea sosirii primilor colonişti greci. Rezumând, se poate observa că ideea de monedă – pe care vor fi cunoscut-o deja primii colonişti stabiliţi în regiunea nord-vest pontică (judecând după unele descoperiri de monede de electrum) – a avut nevoie de o „etapă de acomodare” sub forma unui echivalent acceptat şi de indigenii parteneri de schimb.

Subiectul propus atenţiei se leagă de preocupări mai vechi ale autorului (vezi, de exemplu, *Cercetări Istorice* 24-26, 2010, p. 87-114), iar reluarea discuţiei – într-un context mai amplu (*Arheologia Moldovei* 44, 2021, sub tipar) – a fost determinată de polemica istoriografică din ultimii ani legată de originea și funcționalitatea vârfurilor de săgeată, respectiv a delfinaşilor olbieni, în contextul unei piețe comune emergente între grecii și „barbarii” din zona de nord-vest a Mării Negre. Valoarea monetară/pre-monetară a acestor artefacte a fost pusă la îndoială cel mai recent de François de Callataÿ (*Did “dolphins” and non-functional arrowheads massively found in and around Olbia, Istros and Apollonia have ever had a monetary function?* în: *Advances in ancient Black Sea studies: Historiography, archaeology and religion*, V. Cojocaru *et alii* [ed.], Cluj-Napoca 2019, p. 257-279). Notorietatea numismatului

belgian, care pe bună dreptate semnalează reminiscențe ale gândirii marxiste şi a discursului naționalist în istoriografia post-comunistă din România, obligă la o reluare mai atentă a argumentației, prin coroborarea datelor numismatice cu sursele literare, epigrafice, iconografice, ținând cont şi de contextul descoperirilor.

Printre concluziile acestui demers de cercetare, poate cea mai importantă ar fi necesitatea reevaluării materialului numismatic propus atenției în conformitate cu standardele pe care multe instituții de cercetare occidentale europene le-au atins în ultimele decenii. Indiferent dacă discutăm despre semnele pre-monetare sau despre moneda propriu-zisă, ar trebui să ținem cont de caracteristicile istorice și ideologice ale monedei și să distingem între emitere (context primar), utilizare (context secundar) și depunere (context terțiar). Sursele arheologice și cele scrise (în special inscripțiile) oferă o bază credibilă pentru un model schematic care să descrie funcțiile banilor din zona de nord-vest a Mării Negre la diferite niveluri (circulație, transformare și depunere) în epocile arhaică, clasică și elenistică.

Cercetare realizată cu ajutorul unui grant al Ministerului Cercetării și Inovării, CCCDI – UEFISCDI, proiectul numărul PN-III-P1-1.1-TE-2019-0783, în cadrul PNCDI III.

INFLUENCE OF THE CLIMATE CHANGES ON THE DEVELOPMENT OF THE SETTLEMENT STRUCTURE OF THE MIDDLE DNIPRO REGION (PIDHIRTSI GROUP OF SITES) OF THE SCYTHIAN TIME

Sofia RZHEWUSKA
National University "Kyiv Mohyla Academy", Kyiv, Ukraine;
sofiarzhewuska@gmail.com

The settlement structure of the Middle Dnipro region was a dynamic system. Based on the studying of distinctive Pidhirtsi type openwork bronze jewelries were distinguished two main periods of development of the settlement structure in 6th – 4th centuries BCE. The first infiltrations of Mylohrad culture in the Upper Dnipro region observed in the second half of 7th century BCE, according to the burial sites. The appearance of the Pidhirtsi group of sites (the last quarter of the 6th – the second half of the 5th century BCE) reflects Post-Khotiv horizon (according to Khotiv group of sites). The classical complexes formed and spread in the Middle Dnipro region in the second half of 5th – the first half of 4th century BCE. The cross-cultural contacts with the population of the Steppe Scythia were established.

The reconstruction of the dynamic of settlement structure conducted according correlation the results of the paleopedological researches and transformation of the area of the Pidhirtsi group of sites (local variant of the Mylohrad culture). In paleoclimatic context in 6th – the beginning of 5th century BCE was a period of high humidity, which led to the growth of the massifs of oak and pine forests. The fact confirmed by the results of pollen analysis of swamps. The bullet chronological point of the meridional migration process was the middle of 5th century BCE.

The agricultural societies depended on paleoclimatic situation. The climate changes in the Middle Dnipro region in the Scythian time caused migration of Mylohrad culture and establishing the cross-cultural contacts. The settlement structure was transformed with appearance of Pidhirtsi group of sites, which coexists with the Scythian forest-steppe sites in the first stages.

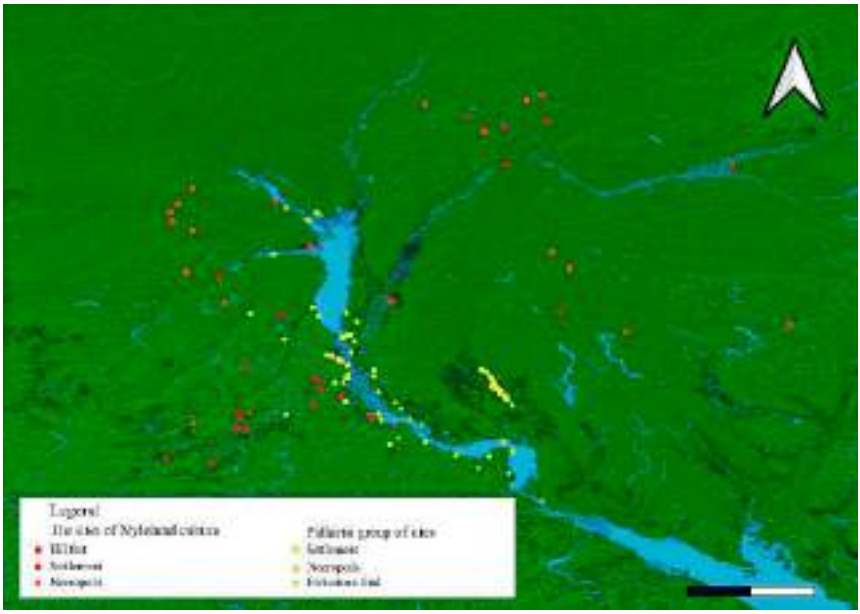

Fig. 1. Map of the sites of Mylohrad culture

NECROPOLA SCITICĂ DE LA CAZACLIA

Serghei AGULNICOV
Agenția Națională Arheologică, Ministerul Culturii, Educației și Cercetării din Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
agulnikov-budjak@mail.ru

Satul Cazaclia este situat în partea centrală a stepei Bugeacului, ocupând cea mai mare parte a platoului dintre râurile de stepă Ialpug și Lunga din raionul Ceadâr-Lunga din Moldova. Administrativ, această localitate face parte în prezent din UTA Găgăuzia. În proximitatea satului, există un număr semnificativ de situri arheologice, reprezentate de așezări, tumuli și necropole plane ale diferitelor culturi și populații care au locuit în stepele Bugeacului. În anul 2019, un grup de cercetători ai Centrului de Cercetări Științifice din UTA Găgăuzia, Institutului de Studii Bioarheologice și Etnoculturale și Institutului Patrimoniului Cultural al Republicii Moldova au întreprins cercetări arheologice de teren pe un sit de pe terenul moșiei satului. La 3,2 km sud-vest de sat, pe un platou de pe malul stâng al râului Ialpug, a fost descoperită o necropolă tumulară scitică. Necropolă este situată în partea centrală a cumpenei apelor râurilor Ialpug și Lunga, la 1,35 km de malul lacului de acumulare Taraclia, 2,7 km spre nord-vest de râul Lunga și 1,2 km spre vest de pârâul Cioprac-Dersen. Necropolă a fost descoperită folosind datele fotografiilor aeriene (Geoportal MD). Au fost cercetați șase tumuli, în care au fost identificate opt morminte scitice. Toate mormintele importante din tumuli au fost jefuite în antichitate.

Majoritatea mormintelor scitice au fost descoperite în catacombe de tipul II (după Ольховский 1991), doar în tumulul 6 două morminte sunt în gropi simple dreptunghiulare. Cronologic, catacombele de tipul II s-au răspândit încă din al doilea sfert al secolului al IV-lea a.Chr. pe malul stâng al Dunării de Jos, unde în cadrul acestor tumuli au fost atestate caracteristici structurale precum șanțuri circulare, întrerupte în părțile de vest și de est, unde se concentrează fragmentele amforelor. Amforele găsite în șanțuri, în principal de tipul Heraclea, sunt din categoria III, biconice. Cuțitele găsite în mormintele tumulilor 3 și 5 sunt de tipul I, cu mâner din os și lamă curbată. A. I. Meliukova raportează acest tip de cuțite la cel de-al doilea grup și le datează cu secolele IV-III a.Chr. Armele sunt reprezentate de vârfuri de săgeată cu trei aripioare. În tumulii de la Cazaclia predomină vârfurile de săgeți ce aparțin grupului cronologic III, tip A-B și se datează cu secolele IV-III a.Chr. În ceea ce privește armura de protecție, prezența sa este confirmată de o

placă de fier aplicată, dreptunghiulară descoperită în mormântul 1 din tumulul 5. Astfel de armuri sunt asociate cu mormintele ostașilor greu înarmați. O mărgica de sticlă a fost găsită în mormântul 1 din tumulul 2, un număr mic de astfel de bijuterii remarcându-se și în tumulii Dunării de Jos. Piesele de podoabă descoperite în mormintele scitice de la Cazaclia sunt reprezentate printr-un cercel de bronz, sub formă de liră, cu capete curbate și vârfuri în formă de con, precum și fibule curbate (în tumulul 5). Un tip similar de bijuterii provine de pe teritoriul Peninsulei Balcanice și apare în Tracia secolului al V-lea a.Chr. Aceste piese de podoabă au devenit frecvente în secolele IV-III în complexele funerare scitice din regiunea Nistrului Inferior și a Dunării de Jos. În general, mormintele sciților din apropierea satului Cazaclia datează cu a doua jumătate - sfârșitul secolului al IV-lea a.Chr.

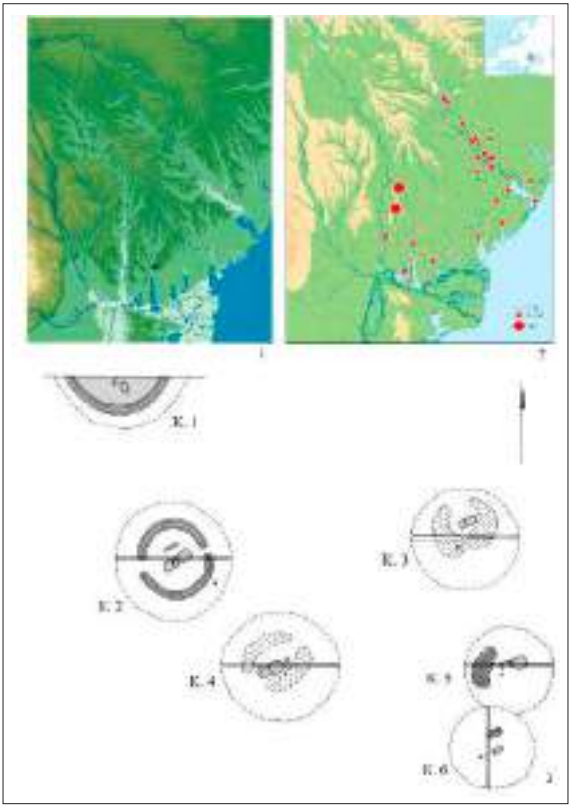

Fig. 1. 1. Localizarea geografică a sitului de la Cazaclia; 2. Necropolele scitice dintre Prut și Nistru (după D. Topal 2018); 3. Planul tumulilor scitici cercetați la Cazaclia în anul 2019

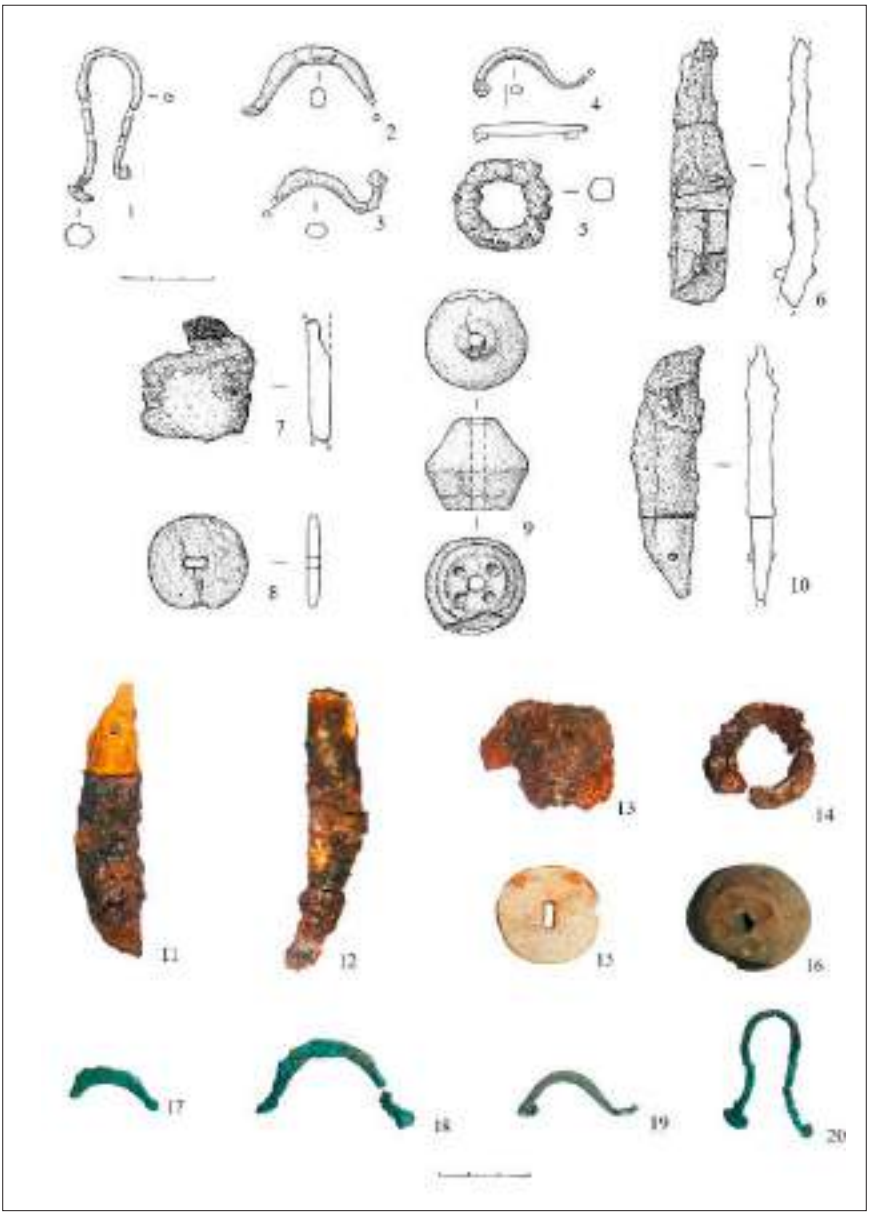

Fig. 2. Cazaclia 2019. Tumulul 5. 1-20. Desene și fotografii ale obiectelor de inventar descoperite în mormântul 1

PROSPECȚIUNI AERIENE LA SITURILE ARHEOLOGICE DIN REGIUNEA NISTRULUI MIJLOCIU

Aurel ZANOCI
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova;
azanoci@gmail.com

Veaceslav SPRINCEAN
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova;
sprincean@gmail.com

În primăvara anului 2021, cercetătorii Laboratorului de Cercetări Științifice „Tracologie" și Laboratorului Educație pentru Drone „eDrone" din cadrul Universității de Stat din Moldova au realizat prospecțiuni aeriene în regiunea Nistrului Mijlociu. În vizorul echipei de cercetare s-au aflat siturile arheologice din epoca fierului, înșiruite pe malul drept al Nistrului, în spațiul cuprins între localitățile Țipova și Stohnaia, raionul Rezina.

Pentru efectuarea prospecțiunilor au fost utilizate două aparate de zbor fără pilot (UAV): Phantom 4 pro și un UAV cu aripa fixă. Imaginile căpătate au fost prelucrate cu ajutorul a două softuri, folosite pe larg în fotogrametrie, Pix4D și AgiSoft.

Ca urmare a devenit posibilă cartografierea 2D a regiunii menționate. Însă, cea mai concludentă informație provine din spațiul unde este amplasat situl fortificat Saharna Mare – defileul numit de localnici „Valea Crac". Astfel, ca urmare a prelucrării imaginilor pentru această regiune s-a reușit căpătarea: modelului 3D al terenului (**Fig. 1**), modelului digital de teren (DTM), modelului digital de elevație (DEM), modelului de suprafață digitală (DSM), hărții de reflectanță, hărții ortomosaice și hărții termale.

Rezultatele cercetării vin să completeze cunoștințele noastre cu privire la: relieful microzonei Saharna; traseul și configurația sistemului defensiv al fortificației; locul amplasării unor structuri arheologice etc.

Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectelor: 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu şi bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară şi valorificare ştiinţifică" și 20.80009.7007.05 „Tehnologii fizice avansate cu aplicarea UVS în monitorizarea şi modelarea factorilor de mediu".

Fig. 1. Saharna Mare. Modelul 3D al terenului

DATE RADIOCARBON ȘI CRONOLOGIA IMPORTURILOR: NOI PRECIZĂRI REFERITOARE LA LOCUIREA DIN A DOUA EPOCĂ A FIERULUI DE LA SAHARNA MARE

Mihail BĂȚ
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova;
mb_usm@yahoo.com

Aurel ZANOCI
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Moldova;
azanoci@gmail.com

În urma cercetărilor arheologice realizate în situl Saharna Mare, au fost descoperite mai multe artefacte cu relevanță cronologică. Printre acestea se evidențiază fragmente de amfore și vase de lux grecești, fibule de schemă Latène timpuriu, fibule circulare (Ringfibeln) etc. O analiză recentă a acestor piese a permis stabilirea unei cronologii mai precise a sistemului defensiv al fortificației getice, precum și a unor structuri arheologice din incintă. Astfel, plecând de la cronologia pieselor descoperite în sistemul defensiv al fortificației Saharna Mare, putem presupune că, la început, la o dată anterioară începutului sec. IV a.Chr., a fost edificat zidul și săpat șanțul de apărare de pe latura de vest. Ulterior, cel mai probabil, către sfârșitul sec. IV a.Chr., pentru a spori eficacitatea sistemului defensiv, pe latura de vest, în fața zidului și șanțului de apărare au fost construite trei bastioane, fiecare cu șanțuri în față. Tot atunci au fost amenajate și construcțiile defensive de pe laturile de nord, est și sud.

Pentru incinta fortificației, recent au fost obținute patru date radiocarbon (**Fig. 1**), rezultate din probele colectate din Construcția 3/2017-2019 și din alte structuri arheologice din preajmă. Toate probele provin din oase de animale și au fost analizate în cadrul Laboratorului din Poznan (Polonia). Datele obținute aduc noi precizări privind datarea secvenței de locuire din preajma construcției, cercetată în anii 2017-2019. Astfel, s-a stabilit că momentul edificării ar putea fi plasat la începutul secolului IV a.Chr. Analiza asocierilor pieselor cu relevanță cronologică sugerează, însă, o datare a funcționării construcției în intervalul cuprins între a doua jumătate a secolului IV a.Chr. și începutul sec. III a.Chr.

Cercetarea a fost realizată în cadrul proiectului 20.80009.1606.14 „Patrimoniul arheologic din epoca fierului în regiunea Nistrului Mijlociu şi bazinul râului Cogâlnic: cercetare interdisciplinară şi valorificare ştiinţifică”.

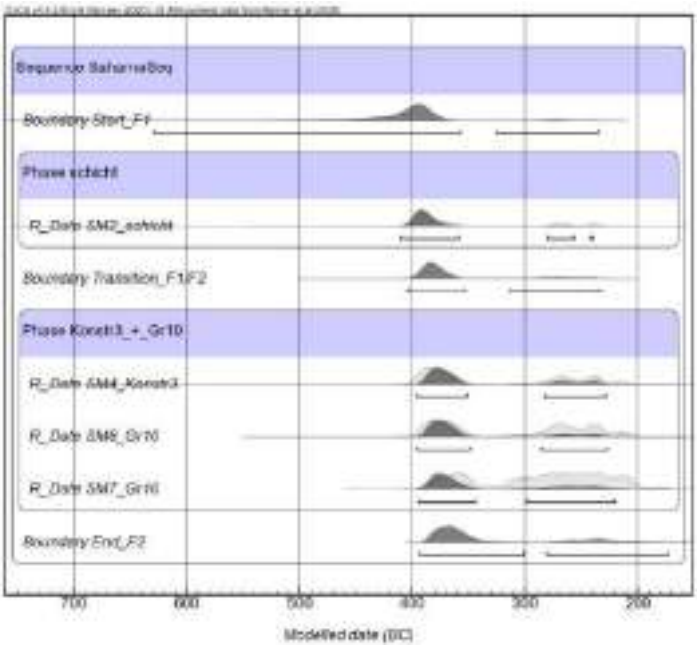

Fig. 1. Date radiocarbon din situl Saharna Mare (după Băț, Zanoci 2021)

REPERE CRONOLOGICE PRELIMINARE DIN FORTIFICAȚIA GETICĂ HORODCA MICĂ (DATELE C14 ÎN RAPORT CU IMPORTURILE GRECEȘTI)

Octavian MUNTEANU
Universiatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Moldova;
ocmunteanu@gmail.com

Vasile IARMULSCHI
Institut of Prehistoric Arheology, Freie Universität Berlin, Germany; Muzeul Național de Istorie a Moldovei, Chișinău, Moldova;
vasile.iarmulschi@gmail.com

Comunicarea se va axa pe un șir de aspecte cu valență cronologică din fortificația getică Horodca Mică. Aceasta este amplasată pe cursul superior al râului Botna, pe un promontoriu ce se află pe a doua terasă a acestuia, având pantele suficient de repezi din trei părți și doar dinspre vest fiind cu acces relativ accesibil. Anume în acel loc a fost ridicată o palisadă complexă precedată de un val adânc și completată de un bastion de proporții impunătoare. Descoperită în perioada imediat postbelică, aceasta nu a beneficiat de atenția arheologilor decât în primul deceniu al mileniului II. Pe parcursul a șapte campanii arheologice au fost studiate palisada complexă a sistemului defensiv și șanțurile adiacente, dar au și fost organizate cercetări sistematice în incinta fortificației. Cercetările arheologice de la Horodca Mică au oferit un șir de materiale care au permis să fie analizat nu doar sistemul defensiv și etapele de edificare ale acestuia, dar să și ofere posibilitatea de corelare a anumitor informații de ordin cronologic ce reflectă componența structurilor arheologice din incinta acesteia. Astfel, dincolo de importantul material amforistic care a fost descoperit în mai multe structuri arheologice și a fost supus unei analize tipologice, echipa de cercetare a reușit să obțină rezultatele analizei C14 pe un șir de probe osteologice care au fost prelevate din respectivele structuri și să le coreleze cu materialele importurilor grecești, pentru a delimita posibilele repere cronologice ale nivelurilor de locuire din incinta fortificației. În cadrul comunicării vom prezenta rezultatele acestor cercetări și vom delimita etapele ce pot fi puse în legătură cu evoluția fortificației pe baza acestor tipuri de descoperiri.

PREOCUPĂRILE DACILOR DIN AȘEZĂRILE SECOLELOR III-I A. CHR. DE LA ROȘIORI-NEAMȚ (PUNCTUL *ȚARINA VECHE*)

George-Dan HÂNCEANU
Muzeul de Istorie Roman, Complexul Muzeal Național Neamț, România;
georgehanceanu@yahoo.com

În cele zece campanii de cercetări arheologice sistematice efectuate în situl pluristratificat de la Roșiori s-au descoperit obiecte din materii prime diferite care susțin diverse ocupații cotidiene. Două dintre așezările sitului corespund nivelurilor secolelor III-I a. Chr. Potrivit artefactelor, comunitățile dacice de pe terasa superioară a râului Moldova aveau preocupări variate, desfășurate în afara zonei locuite (cum ar fi grădinăritul, agricultura, păstoritul, vânătoarea), iar altele practicate casnic (precum torsul, țesutul, cusutul, olăritul).

În privința *grădinăritului*, au fost găsite două sape de fier, una întreagă și alta fragmentară, care indică modul prin care lucrau și plantau legumele de sezon. Pentru ocupația principală atestată în Antichitate și nu numai, *agricultura*, deși nu avem dovezi ale uneltelor de însămânțare (precum piese de la plug), dispunem de obiecte care susțin recoltarea grânelor (probabil grâu, secară, orz, ovăz) și măcinarea lor (seceră de fier, râșnițe). Secera este de tip scurt, intens curbată și cu peduncul. Păstrarea unor pietre circulare (una întreagă și alta fragmentară), perforate transversal, indică prezența acelor râșnițe (formate din două părți suprapuse), considerate de tip greco-roman (*meta* și *catillus*), care aveau un căuș în interior pentru semințe, iar cu ajutorul unui mâner erau măcinate rudimentar cerealele. Unele mânere și plăsele de os puteau fi și de la unelte folosite în agricultură și grădinărit.

Păstoritul era o altă activitate intens practicată, în așezări fiind animale domestice (boul - *Bos taurus*, porcul - *Sus scrofa domestica*; ovi-caprine - *Ovicaprinae*; calul - *Equus caballus*), dovedite prin numărul mare de resturi osteologice animale, unele cu urme de tăieturi (de la scos carnea), iar altele prelucrate în vederea confecționării de unelte (plantatoare, străpungătoare, seceri) sau mânere, plăsele, pentru unelte de fier. Studierea materialului arheozoologic va furniza și alte informații detaliate, în afara celor legate strict de determinare.

Fauna pădurilor din preajma așezărilor dacice de la Roșiori era una consistentă, apreciere făcută după cantitatea de oase, coarne și dinți găsită în complexele

arheologice (locuințe, gropi menajere). Materialul osteologic, dublat de numărul convingător al vârfurilor de săgeți de bronz, în trei muchii (de tip scitic), ne indică practicarea *vânătorii*, fie și la o scară redusă, în plan secundar, comparativ cu celelalte ocupații cotidiene.

În paralel cu aceste îndeletniciri externe perimetrului de locuire și cel mai probabil atribuite bărbaților, se practicau și ocupații casnice, printre care *torsul*, *țesutul*, *cusutul*, care aveau legătură între ele. Numărul mare de fusaiole de lut, de forme diferite (mosorel, piramidă, sferice), greutățile piramidale, dar și acele de fier sunt tot atâtea argumente ale acestor preocupări feminine. Deși nu s-a găsit un cuptor de ars ceramică, probabil erau unele improvizate pentru meșteșugul olăritului, întrucât vasele de lut nu lipsesc din așezări.

Fig. 1. 1. Locuință dacică, în plan apropiat, descoperită în caseta F (campania 2020); 2. Secera *in situ* din locuință; 3. Foto seceră de fier

CERCETĂRI ARHEOLOGICE ÎN SITUL DE LA SCHINENI-PUNCTUL „LA ISLAZ” (JUD. BACĂU). DESCOPERIRI ARHEOLOGICE APRȚINÂND EPOCII „DACILOR LIBERI”

Ștefan HONCU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România;
stefanhoncu@yahoo.com

Dan APARASCHIVEI
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România;
danaparaschivei76@yahoo.com

Lucian MUNTEANU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România;
lucanas2000@yahoo.com

Cercetările arheologice în localitatea Schineni, în punctul „La Islaz” (județul Bacău), desfășurate între anii 2017-2020, au scos la lumină mai numeroase vestigii arheologice ce aparțin mai multor perioade istorice, din epoca bronzului până în cea medievală. Astfel, în comunicarea noastră ne propunem să prezentăm descoperirile ce pot fi încadrate în intervalul de timp aferent veacului al II-lea p. Chr. Acestui segment de timp îi corespund mai multe locuințe adâncite, a căror propunere de datare poate servi ca model de încadrare cronologică pentru întreaga datare a sitului, în particular, și pentru cultura „carpică”, în general.

Fig. 1. Situl numărul 2, punctul „La Islaz”, localitatea Schineni, jud. Bacău. Vedere dinspre vest-est a zonei aflate în curs de decapare

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PREVENTIVE ÎN SITUL DE LA SCHINEI - PUNCTUL „LA ISLAZ" (JUD. BACĂU). DESCOPERIRILE MONETARE DIN AȘEZAREA ANTICĂ

Lucian MUNTEANU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași;
lucanas2000@yahoo.com

Ștefan HONCU
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași;
stefanhoncu@yahoo.com

Dan APARASCHIVEI
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași;
danaparaschivei76@yahoo.com

În cursul investigațiilor arheologice preventive din situl de la Schineni – punctul „La Islaz" (jud. Bacău) din anii 2017-2020, a fost descoperită o așezare pluristratificată, care se datează din epoca bronzului până în cea medievală. Lucrarea noastră prezintă descoperirile monetare din așezarea „dacilor liberi", aparținând secolelor II-IV d. Chr. Au fost descoperiți cinci denari imperiali, în interiorul a trei locuințe ($L_{6, 17, 20}$). Toate monedele își au originea în primul nivel al așezării (*cca.* 106 – *cca.* 170 d. Chr.), care conține două faze de locuire. Din prima fază (*cca.* 106 – 150 AD) provine un *denarius* de la Vespasianus, aflat în L_{17}. Celei de-a doua faze (*cca.* 150 – 170 AD) îi aparțin alte patru piese din argint (de la Domitianus – L_{17}, Hadrianus (2 ex.) – L_6 și L_{17} și Marcus Aurelius – L_{20}). Unele dintre aceste monede au urme de arsură, fiind aflate chiar în nivelul de incendiere, eveniment care ar putea fi pus în legătură cu războaiele marcomanice.

În interiorul lotului monetar studiat există câteva emisiuni particulare, precum un *denarius subaeratus* (de la Vespasianus) și doi denari perforați (de la Domitianus și Hadrianus). În situl de la Schineni au fost descoperite cele mai multe monede romane cunoscute într-o așezare a „dacilor liberi" de pe teritoriul Moldovei. Faptul că aceste piese provin din contexte arheologice bine datate, contribuie la înțelegerea cronologiei descoperirilor monetare romane din această parte a lumii „barbare".

Fig. 1. Monede romane descoperite în situl de la Schineni - punctul „La Islaz" (jud. Bacău)

FENOMENUL PROFANĂRII MORMINTELOR SARMATICE DIN REGIUNEA BANATULUI DIN PERSPECTIVA ANALIZELOR ARHEO-ANTROPOLOGICE

Lavinia GRUMEZA
Institutul de Arheologie, Academia Română Filiala Iași, Iași, România;
lavinia_grumeza@yahoo.com

Tamara PAVLOVIĆ
Laboratory for Anthropology, Institute of Anatomy, School of Medicine, University of Belgrade, Belgrade, Serbia;
tamaricao13@gmail.com

În antichitate și în evul mediu timpuriu în Bazinul Carpatic au locuit diferite populații (sarmați, huni, germanici, avari ş. a.), însă doar în necropolele atribuite sarmaților au fost remarcate profanări intense ale mormintelor (de până la 80-90%) și o conservare precară a scheletelor.

În timp ce în Ungaria arheologii au observat acest fenomen (fără a-l analiza exhaustiv), cercetările din Serbia și România l-au neglijat complet. Totodată, nu s-a acordat atenție modului de profanare sau stadiului de conservare al rămășițelor umane. Întrucât nu există cercetări sistematice, autorii încearcă să analizeze, pentru prima dată, problema deranjărilor mormintelor sarmatice din regiunea Banatului pe un eșantion de 19 necropole din vestul României și nord-estul Serbiei, printr-o abordare interdisciplinară, ţinând cont atât de contextul arheologic (inventarul păstrat), cât și de datele antropologice. Se urmăreşte, astfel, stabilirea perioadei în care s-a realizat profanarea mormintelor, a metodelor de jaf, eventual și identificarea posibililor făptași.

În urma analizei fenomenului de profanare a mormintelor se constată că reconstituirea acestor activități post-înmormântare este posibilă doar prin colectarea și înregistrarea atentă a datelor arheologice (stratigrafie, ritualuri funerare, posibile gropi de jaf, observarea exactă a gradului de deranjare a scheletelor etc.), cât și prin realizarea de analize interdisciplinare, în special antropologice.

Cercetare realizată cu ajutorul unui grant al Ministerului Cercetării și Inovării, CCCDI – UEFISCDI, proiectul numărul PN-III-P1-1.1-TE-2019-0783, în cadrul PNCDI III.

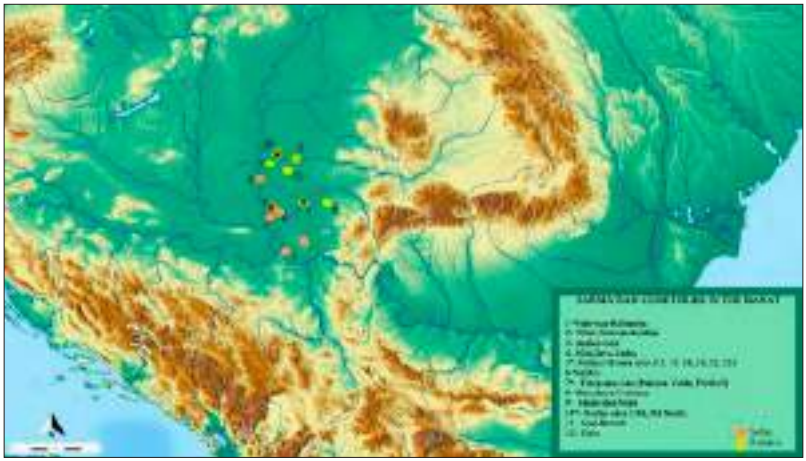

Fig. 1. Necropole sarmatice din regiunea Banatului cercetate arheo-antropologic

Fig. 2. Mormântul 23 de la Giarmata-Sit 10 (jud. Timiș) cu diferite faze ale gropilor de jaf

ANALIZA SINTETICĂ A TREI NECROPOLE BIRITUALE DE SECOL IV DIN PODISULUI CENTRAL MOLDOVENESC: POLOCIN, POGONEȘTI ȘI SĂBĂOANI

Robert Daniel SIMALCSIK
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov" Academia Română Filiala Iași, România, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
robyboy2mail@gmail.com

Necropolele luate în studiu fac parte din cultura Santana de Mureș și sunt încadrate cronologic de către autorii săpăturilor arheologice în secolul IV d. Chr. În studiul de față am folosit material antropologic publicat în diverse lucrări, pe care l-am unificat, reinterpretat și am adăugat elemente noi.

Primele două necropole sun situate pe teritoriul județului Vaslui, în aria comunei Pogonești, pe malul râului Tutova. Sunt două necropole foarte apropiate una de cealaltă, fiind situate pe cele două maluri ale Tutovei (**Fig. 1**). Cea de a treia necropolă se află în județul Neamț, pe teritoriul comunei Săbăoani, în partea sud-vestică a localității, la marginea acesteia, pe locul denumit de localnici „*La Islaz*" (**Fig. 2).** Sunt necropole ce au caracter biritual, folosind atât incinerarea, cât și înhumarea. Rezultatele se bazează pe informațiile din cinci publicații, reluarea unor analize și calcule, reinterpretând și analizând comparativ datele obținute.

Vârsta medie la deces cea mai ridicată, pentru întregul segment populațional (0-x ani), este înregistrată la Pogonești, fiind de 37,89 ani. La Săbăoani (22,76 ani) și Polocin (22,12 ani) această valoare este similară. Vârsta medie la deces pentru segmentul de populație ce a depășit vârsta de 20 de ani (20-x ani) este mult mai uniformă, valorile numerice fiind mult mai apropiate.

Speranța de viață la naștere la populațiile de la Săbăoani și Polocin este foarte apropiată (Săbăoani - 22,92 ani, Polocin - 22,51 ani), în timp ce pentru Pogonești este mult mai mare, de 37,65 ani. Speranța de viață și vârsta medie la deces mai ridicate la Pogonești sunt datorate faptului că în seria paleoantropologică nu au fost înregistrați subiecți cu vârste mici (copii și adolescenții), lipsa lor mărind valorile acestor doi parametru demografici. La Săbăoani și Polocin mortalitatea infantilă este foarte mare. Însumând mortalitatea juvenilă și mortalitatea infantilă, ajungem la valori ce trec de 50% în ambele necropole - 54,4% la Săbăoani și 59,7% la Polocin.

Dimensiunea populației a fost apreciată la Săbăoani la **59** de indivizi. La Polocin avem de a face cu o populație de **22** de persoane, iar în cazul în care scădem mortalitatea prematură sub 14 ani, numărul populației crește la **49**. La Pogonești calculul dimensiunii populației ne arată o populație de **193** de indivizi.

Din perspectivă tipologică, în aceste trei populații întâlnim un amestec, cu prezența caracterelor mediteranoide, nordoide și dinaroide. Remarcabil este faptul că expresiile proto-europoide sunt prezente în toate necropolele, iar formele mongoloide lipsesc.

Caracterele paleoantropologice generale ale celor trei populații ce aparțin culturii Sântana de Mureș - Cerjahov de pe teritoriul Podișului Central Moldovenesc sunt asemănătoare, acestea au elemente paleodemografice asemănătoare și se încadrează într-un tablou tipologic nu foarte diferit, împărțind aceleași caractere, dar cu dominanțe diferite.

Fig. 1. Localizarea necropolelor din secolul IV d. Chr., Polocin (stânga) și Pogonești (dreapta)

Fig. 2. Localizarea necropolei din secolul IV d. Chr. Săbăoani (a).
Aspecte de şantier din necropola Săbăoani (b)

CORNUL DE CERB - MATERIE PRIMĂ PENTRU FABRICAREA OBIECTELOR DE UZ PERSONAL ÎN PERIOADA ANTICĂ TÂRZIE

Sergiu MUSTEAȚĂ
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", Chișinău, Moldova;
sergiu_musteata@yahoo.com

Obiectele din coarne de cerb sunt una dintre cele mai impresionante categorii de artefacte. Cu toate acestea, pentru a înțelege mai bine funcționalitatea, durabilitatea și eficiența lor, trebuie să facem o analiză multidisciplinară, care trebuie să înceapă cu studierea particularităților materiei prime. De aceea, în această prezentare sunt analizate particularitățile biologice și morfologice ale coarnelor de cerb care au fost folosite ca materie primă pentru fabricarea obiectelor în Europa Centrală și de Est în Antichitatea târzie. Astfel, se va face o caracteristică generală a familiei cerbilor, distribuția lor regională și particularitățile fiecărei specii. Coarnele de cerb sunt, de asemenea, diverse și nu este atât de ușor pentru un arheolog să le diferențieze și aprecieze. De aceea, în prezentare sunt analizate diverse particularități ale coarnelor de cerb, o atenție aparte fiind acordată celor din specia *Cervus elaphus*, care au fost cel mai des folosite în producerea diverselor obiecte de uz personal (podoabă, igienă etc.). Pentru a evita greșelile și interpretările eronate, se cere o mai strânsă colaborare între arheologi și arheozoologi.

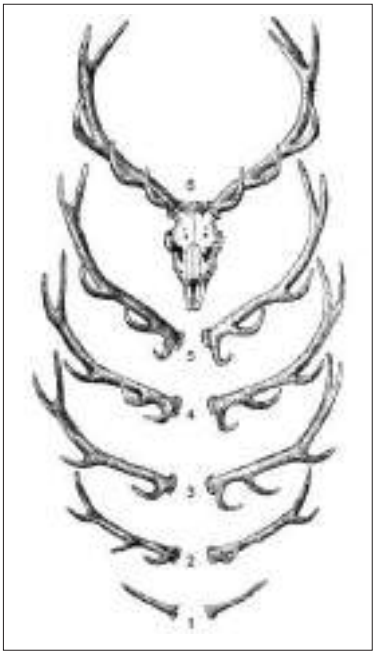

Fig. 1. Dimensiunile coarnelor de cerb timp de 6 ani succesivi (după Hall 2005, Fig. 8.1)

Hall, Brian K., *Bones and Cartilage: Developmental and Evolutionary Skeletal Biology*, San Diego: Elsevier Academic Press, 2005.

DESPRE MORILE DE MÂNĂ DESCOPERITE ÎN PROVINCIA SCYTHIA MINOR. STUDIU DE CAZ - ARGAMUM. SECTOR POARTA MICĂ

Ana HONCU
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" Iași, România;
odochiciuc.ana@gmail.com

Cercetările arheologice de la Argamum - Sector Poarta Mică au scos la suprafață, în ultimele campanii, mai multe edificii și artefacte arheologice. În campania din anul 2020 a fost descoperită o piatră de moară confecționată din tuf vulcanic. Acesta se afla într-un nivel de distrugere, prin incendiere, în exteriorul unui edificiu de piatră și face parte din categoria pietrelor de moară de mână. Astfel de obiecte nu sunt frecvent întâlnite în cadrul descoperirilor, însă sunt importante din punct de vedere al economiei unei locuințe, întrucât erau folosite la râșnitul semințelor în cadrul fiecărei gospodării. Zona de proveniență a acesteia este, după toate probabilitățile, una locală. Coroborată cu alte artefacte descoperite în acest sector, dar și cu mărturii epigrafice, putem obține o imagine cât mai completă asupra rolului și funcției edificiului aflat în curs de cercetare.

Aceasta prezentare a fost realizată cu suportul proiectului finanțat de Consiliul Național al Cercetării din Romania (CNCS), proiect PN-III-P4-ID-PCE-2020-0383.

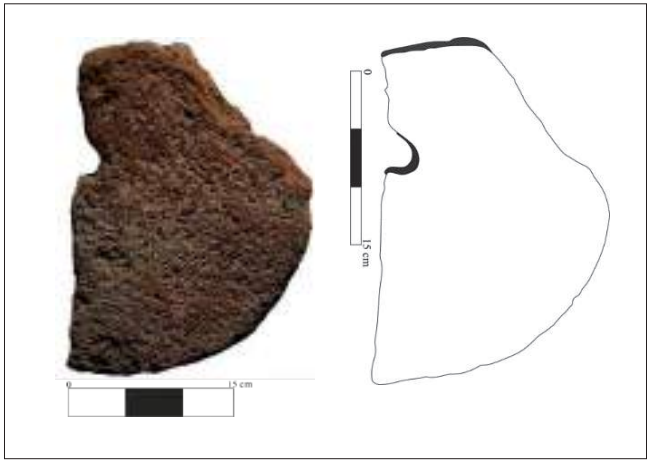

Fig. 1. Fragment de râșniță descoperită la Argamum-sector Poarta Mică

MEDIEVAL NECROPOLIS FROM DRIDU *LA METEREZE* (IALOMIȚA COUNTY, ROMANIA). BIOARCHAEOLOGICAL APPROACH

Gabriel VASILE
"Vasile Pârvan" Institute of Archeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova;
gabriel.vasile@iabvp.ro

The medieval cemetery from Dridu was researched in the '80s of the last century by Viorica Enăchiuc-Mihai. The skeletal material anthropologically analyzed (53 tombs) belongs to the inhabitants of a fortified settlement with a defense ditch (12th-13th centuries) and to those of a settlement, very large, from the 14th-18th centuries. The two funerary horizons represent the last of the seven levels discovered at Dridu, starting with the Early Neolithic. From the first funerary horizon, some archaeological information is available: bodies in supine position; arms on chest, abdomen or outstretched; legs outstretched; West-East orientation; inventory – earrings, bumps, knives, rings, buckles, knucklebones, arrowhead, sickle.

The tombs in the flat necropoles from Greater Wallachia belonging to the 12th-13th centuries are usually attributed to sedentary, Christian populations (Romanians, Slavs) and more or less to the Christian Touranians (Pechenegs or Cumans). Anthropological analysis, in addition to establishing the demographic structure (mortality, life expectancy), tries to outline an anthropological profile (biometric data, skeletal stature, epigenetic characteristics), a behavioral one (skeletal indicators of daily activities) and to reveal health status (dental and bone pathological changes, abnormalities) of the medieval population of Dridu, aspects necessary for its comparison with communities from other geographical areas and chronological levels.

The anthropological analysis was carried out within the postdoctoral project funded by UEFISCDI – Before and after death. A bioarchaeological perspective on the populations from medieval necropoles of Greater Wallachia (BioArchMed) – code: PN-III-P1-1.1-PD-2019-0351.

Fig. 1. Cranium, posterior view: infantile scurvy – severe periosteal reactions and formation of new subperiosteal bone, resulting from the mineralization that took place after the hemorrhagic process (Grave no. 21: child, 3-4 years)

STRATIGRAFIA PORȚII CITADELEI ORHEIULUI VECHI

Gheorghe POSTICĂ
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, Moldova;
gpostica@gmail.com

Investigațiile arheologice întreprinse în anul 2011 în sectorul „Poarta citadelei” din cadrul sitului Orheiul Vechi, au oferit date concludente privind edificarea și evoluția crono-stratigrafică a acestei structuri.

Au fost documentate două faze de construcție. Prima fază cuprinde urmele porții citadelei din perioada Hoardei de Aur de la mijlocul secolului XIV. Urmele arheologice ale porții din cea de-a doua fază, inclusiv o groapă-capcană, țin de perioada moldovenească din a doua jumătate a secolului XV – prima jumătate a secolului XVI. În cadrul sectorului dat au fost descoperite 4 straturi cu urme de construcții/reparații, 8 straturi depuneri culturale sol, 4 straturi urme de incendii și un strat urme de demolare a zidului, cel din urmă fiind atribuit mijlocului secolului al XVI-lea.

NECROPOLĂ NOGAICĂ DE LÂNGĂ SATUL CAZACLIA

Serghei AGULNICOV
Agenția Națională Arheologică, Ministerul Culturii, Educației și Cercetării din Republica Moldova; Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
agulnikov-budjak@mail.ru

Vitalii JELEZNII
Institutul Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe din Republica Moldova, Chișinău, Moldova;
jeleznii_vitalii@mail.ru

Necropola plană medievală de la Cazaclia (raionul Ceadîr-Lunga, UTA Găgăuzia) a fost descoperita în anul 2005, fiind salvată de la distrugerea totală de către președintele colhozului de atunci, D. G. Uzun. Necropola este situată la 0,4 km de marginea de nord-est a satului Cazaclia și la 20 m sud de șoseaua Cazaclia - Ceadîr-Lunga, pe un deal, la 150 m sud-vest de actualul cimitir al satului.

Necesitatea cercetărilor arheologice pe suprafața sitului a fost determinată de distrugerea acestuia de lucrările de exploatare a argilei și de fenomenele naturale (de exemplu, alunecările de teren); în profilul carierei de argilă se puteau vedea contururile gropilor funerare. În timpul campaniei desfășurate în anul 2019 a fost descoperită o suprafață de 400 mp din necropolă. În primul rând au fost cercetate mormintele din peretele carierei, care era în pericol de prăbușire. În urma săpăturilor arheologice, au fost identificate și studiate 40 de morminte ale nomazilor medievali nogai. Mormintele adulților și copiilor reprezintă gropi funerare dreptunghiulare, având structuri complexe cu căptușeală, trepte și borduri. În unele morminte pot fi observate rămășițe ale structurilor din lemn - scânduri de acoperământ și chiar sicrie din lemn. Cei înmormântați sunt orientați cu capul spre vest, cu fața îndreptată către sud-est, în direcția Mecca și Medina. Această orientare era inerentă populației turcești islamizate din regiunea stepei Mării Negre. Starea conservării oaselor adulților este satisfăcătoare. Scheletele copiilor sunt slab conservate, situație cauzată de carența de calciu din alimentația populației nogaice.

S-a constatat că în necropola de la Cazaclia mormintele nogailor formează anumite rânduri de la est la vest. Mormintele sunt practic fără inventar, cu excepția unui cercel din bronz descoperit în mormântul nr. 3 (infantil). Cu toate acestea, elementele ritului funerar și materialul antropologic descoperit vor face posibilă studierea în continuare a problemei nogailor în regiunile sudice ale Republicii

Moldova. Trebuie menționat că aceasta este prima cercetare detaliată care vizează studierea populației nogailor care a locuit în Bugeac în secolele XVI-XVIII, efectuată după anii '90 ai secolului XX.

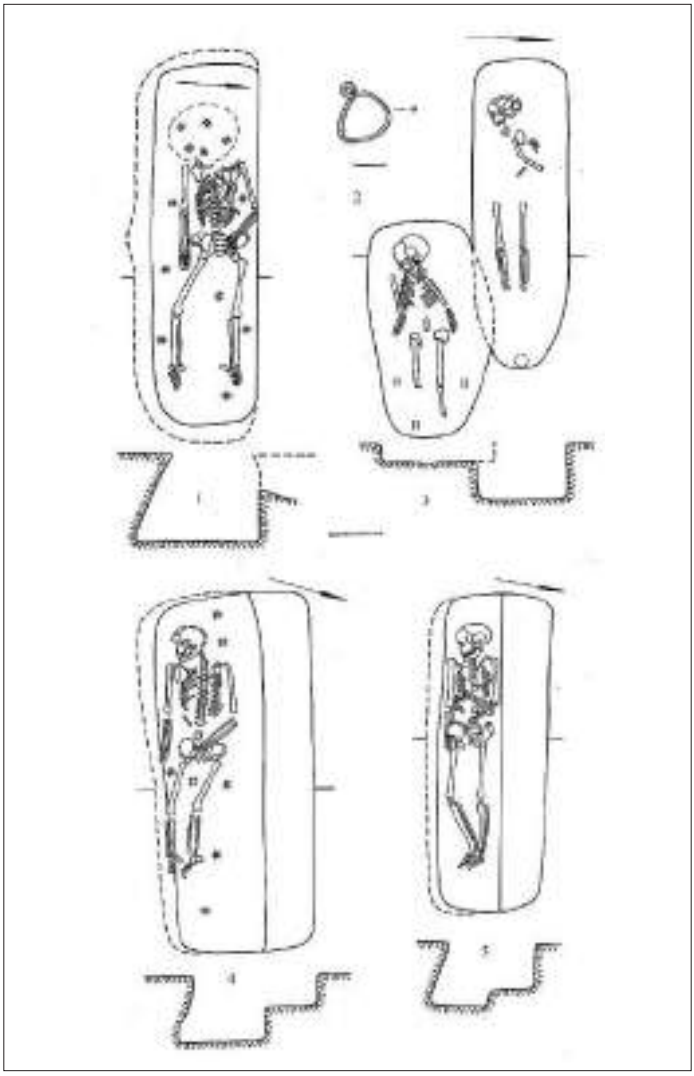

Fig. 1. Necropolă nogaică de la Cazaclia. 1. Mormântul nr. 1; 2. Inel descoperit în mormântul nr. 2; 3. Mormintele nr. 2 și nr. 3; 4. Mormântul nr. 4; 5. Mormântul nr. 5

DESCOPERIRI IZOLATE DE VESTIGII ARHEOLOGICE ÎN CULOARUL SIRETULUI (JUDEȚUL NEAMȚ, ROMÂNIA)

Constantin PREOTEASA
Complexul Muzeal Național Neamț, Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni, Piatra-Neamț, România;
constantin.preoteasa@yahoo.com

Adrian GLIGOR
S.C. Total Business Land S.R.L. Alba Iulia, România;
adrian.gligor@tblgrup.ro

Cristina TRIF
University of Bradford, Marea Britanie;
cristina26trif@gmail.com

În anii 2020-2021 în zona de nord-est a României au fost derulate ample cercetări arheologice (supravegheri arheologice și cercetări arheologice preventive) prilejuite de implementarea unui proiect de investiție major în domeniu gazelor naturale al Societății Naționale de Transport Gaze Naturale „Transgaz" S.A. Mediaș.

Proiectul afectează inclusiv partea estică a județului Neamț (Culoarul Siretului din Podișului Moldovei), unde sunt în curs de realizare stația de comprimare a gazelor naturale de la Gherăești (comuna Gherăești), precum și gazoductul Onești - Lețcani (pe o lungime de aproximativ 41,500 km), împărțit în două tronsoane: Onești - Gherăești și Gherăești - Lețcani.

În urma supravegherii arheologice au fost identificate trei situri noi, respectiv: Trifești-*Dealul Depozitului* (cu vestigii antice datând din secolele II-III d.H. și aparținând dacilor liberi / carpilor), Izvoare-*Râpa Roșie* (cu vestigii moderne datând din secolul al XVIII-lea) și Gherăești-*Stația de Comprimare a Gazelor* (tot cu vestigii moderne datând din secolul al XVIII-lea).

Acestora li se adaugă descoperirea întâmplătoare a unei spade medievale în vechea albie a Moldovei, în satul Trifești (comuna Trifești), artefact aflat în prezent în plin proces de restaurare-conservare în cadrul laboratorului de specialitate al Complexului Muzeal Național Neamț.

În cuprinsul siturilor arheologice medievale de la Izvoare (comuna Bahna) și Gherăești (comuna Gherăești) au fost identificate complexe izolate: o groapă (ce ar fi putut avea rol de cuptor) și respectiv o locuință prevăzută cu vatră, ambele fiind însoțite de fragmente ceramice databile în secolul al XVIII-lea.

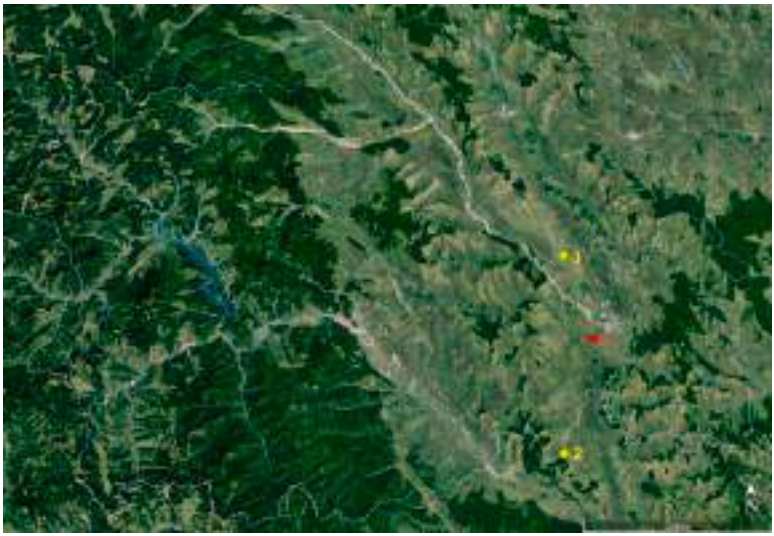

Fig. 1. Localizarea descoperirilor izolate din județul Neamț. 1. Trifești „Vechea Albie a Moldovei" (comuna Trifești); 2. Izvoare „Râpa Roșie" (comuna Bahna); 3. Gherăești „Stația de Comprimare a Gazelor" (comuna Gherăești) (hartă: Google Earth, 2021)

REZULTATELE CERCETĂRILOR ARHEOLOGICE DE LA BISERICA „ADORMIREA MAICII DOMNULUI" DIN TURTUREȘTI (COMUNA GIROV, JUDEȚUL NEAMȚ, ROMÂNIA)

Silviu-Constantin CEAUȘU
Complexul Muzeal Național Neamț, Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, România;
silviu85c@gmail.com

Alexandru Gafincu
Complexul Muzeal Național Neamț, Muzeul de Istorie și Arheologie Piatra-Neamț, România;
alexandru.gafincu@yahoo.com

Constantin PREOTEASA
Complexul Muzeal Național Neamț, Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni,Muzeul de Artă Eneolitică Cucuteni Piatra-Neamț, România;
constantin.preoteasa@yahoo.com

Cercetarea arheologică preventivă s-a desfășurat în anul 2020 ca urmare a implementării unui proiect de consolidare, restaurare și conservare a monumentului istoric biserica de lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din satul Turturești (comuna Girov, județul Neamț, România).

Istoricul lăcașului de cult este foarte puțin cunoscut, din datele de care dispunem vechimea bisericii nu pare a fi mai jos de anul 1825, cu mențiunea că la 1930 s-a adăugat în partea de sud-vest un pridvor. Însă, foarte probabil, actualul lăcaș continuă viața unuia mai vechi, care a funcționat cel puțin în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, așa cum apare în harta militară austriacă de la sfârșitul acelui veac.

Cercetarea arheologică s-a realizat prin intermediul a 13 sondaje cu forme și dimensiuni diferite, dispuse între lăcașul de cult și cimitirul actual. Cu acest prilej au fost descoperite 41 de morminte, reprezentând atât înhumări, cât și reînhumări. Cu excepția pridvorului adăugat în anul 1930, care suprapunea parțial un mormânt, nu au fost identificate complexe funerare care să fie suprapuse sau tăiate de fundațiile bisericii. Inventarul mormintelor a constat în monede otomane și austriece emise pe parcursul secolelor XVIII-XIX.

Coroborarea inventarului recuperat cu informațiile stratigrafice constituie suficiente argumente pentru a concluziona că actualul lăcaș de cult se dovedește a fi o construcție mai veche, ce a funcționat în secolul al XVIII-lea, amplasamentul mormintelor descoperite fiind condiționate de însăși existența bisericii.

Fig. 1. Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Turturești
(vedere dinspre sud – foto: C. Preoteasa, 2020)

ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS OF A SKELETAL SAMPLE DISCOVERED IN THE MUSLIM CEMETERY IN CONSTANȚA BOREAL (ROMANIA)

Andreea TOMA
Research Institute of the University of Bucharest, Bucharest, Romania;
andreea.toma@icub.unibuc.ro

Gabriel VASILE
"Vasile Pârvan" Institute of Archeology, Romanian Academy, Bucharest, Romania;
Institutul de Cercetări Bioarheologice şi Etnoculturale, Chişinău, Moldova;
gabriel.vasile@iabvp.ro

Following the preventive archeological researches from 2019-2020 carried out near the former village Palazu Mare (currently a district of Constanța), led by a team of archaeologists from the Museum of National History and Archeology Constanța, under the guidance of Constantin Băjenaru, in addition to the skeletal material from three prehistoric mounds and the few tombs from the early Roman-Byzantine and medieval periods, funerary complexes belonging to an ancient Muslim cemetery, dated by the authors of the research in the 18th-19th centuries, were also identified. All the tombs had a rectangular or oval pit, with a lateral niche dug to the southeast part. Ottoman-era cemeteries, dating back to the 18th and 19th centuries, were also investigated in Dobroudja (Enisala *La Bucluc* and *La Biserică*, Luncavița *Cetățuia*, Isaccea *Biserica Sfântul Gheorghe*, Ester, Mangalia) instead, none of them benefited from an anthropological analysis. An exception, consisting of ten tombs discovered at the Cheia *Dealul Pazvant* (16th-18th centuries), is under press (Gabriel Vasile 2020). In these circumstances, the necropolis of Constanța *Boreal* is an original one, being the first Ottoman cemetery discovered in the urban environment of Romania, anthropologically analyzed.

The necropolis has 314 tombs, of which only 30 have been currently anthropologically examined. Primarily, the analysis aims to establish the demographic profile (distribution by sex and age groups, life expectancy at birth), to follow an anthropological pattern (metric and non-metric characteristics), to capture a series of skeletal indicators that reveal the state of health (dental and bone diseases) and the daily activities (elements of biomechanical stress) of the Dobroudjan Ottoman population.

Fig. 1. Inhumation grave no. 167. *In situ* photograph during excavation

ARHEOLOGIA PUBLICĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ÎNTRE DOMENIU TEORETIC ȘI ACTIVITĂȚI PRACTICE

Irina BRICEAG
Agenția Națională Arheologică, Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
irina.briceag@gmail.com

Termenul de „arheologie publică" a apărut pentru prima dată în anul 1972, în cartea *Public archaeology* a lui Charles R. McGimsey, după care a început să se dezvolte ca un domeniu teoretic al arheologiei. T. Shadla-Hall notează că arheologia publică este preocupată de orice „domeniu de activitate arheologică care a interacționat sau are potențialul de a interacționa cu publicul – marea majoritate dintre care, din mai multe motive, cel puțin despre arheologie ca subiect academic". A. Piślewska a scris că arheologia publică, în prezent, este o ramură în curs de dezvoltare rapidă a discursului academic arheologic. Discuțiile se concentrează pe metodologia popularizării, subliniind aspectele unei comunicări adecvate și, în ceea ce privește proiectele, practica reală, deci studiile de caz și rezultatele acestora. Arheologia publică se referă la satisfacerea nevoilor sociale de a înțelege trecutul prin diferite mijloace, cum ar fi popularizarea prin educație, expoziții sau publicații și participarea publicului la dezvoltarea cunoștințelor arheologice prin contactul reciproc între arheologi și comunitățile în care lucrează.

În Republica Moldova arheologia publică nu a pătruns ca un domeniu teoretic, dar nu înseamnă că nu s-au întreprins acțiuni pentru a conecta publicul cu arheologia. În ultimii zece ani, activitatea arheologilor din Moldova nu s-a bazat doar pe cercetare științifică, ci și pe popularizarea arheologiei și a beneficiilor ei pentru societate. Astfel, de menționat activitățile de popularizare efectuate în cadrul campaniilor arheologice de la Crihana Veche (r-nul Cahul), Costești (r-nul Ialoveni), Stolniceni (r-nul Hâncești), ș.a.

Fig. 1. Crihana Veche 2019. Școala de vară de arheologie din cadrul proiectului „Cercetarea și promovarea moștenirii cultural-istorice românești a Prutului de Jos”

DESPRE COMUNITĂŢILE DE IERI ŞI DE AZI – O ABORDARE INTERDISCIPLINARĂ

Cătălin-George FEDOR
Centrul de Cercetări Antropologice „Olga Necrasov", Academia Română Filiala Iaşi;
Institutul de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale, Chișinău, Moldova;
cgfedor@yahoo.com

Lucrarea de faţă propune o paradigmă proprie prin care poate fi înţeleasă comunitatea umană de ieri şi de azi, printr-o perspectivă interdisciplinară care scoate în evidenţă două dimensiuni ale cercetării: dimensiunea reprezentărilor oamenilor despre comunităţile din care ei fac parte şi nivelurile de prezentare şi receptare a creaţiilor oamenilor din diferite perioade istorice.

Din punct de vedere epistemologic, punem accentul pe funcţii, niveluri şi modele de interpretare ale comunităţii umane şi produsele sale.

Rezultatele propun o perspectivă sistemică a paradigmei propuse, iar concluziile accentuează necesitatea abordării interdisciplinare în cercetările de specialitate care fac obiectul activităţii Institutului de Cercetări Bioarheologice și Etnoculturale (ICBE) şi al studiilor publicate în Revista de Arheologie, Antropologie și Studii Interdisciplinare (RAASI).

BONS

Casa Editorial-Poligrafică Bons Offices SRL
Chișinău, str. Feredeului 4/6, MD-2005
Tel./fax: +37322 50 08 94
Tel.: +37322 50 08 95, +37322 27 66 44
E-mail: bons@bons.md

